

Succesvol opbouwen naar het hoger onderwijs vanuit het bso/a-finaliteit

Naam maken met het naamloos leerjaar/
voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs

Inspiratietekst

2022

Auteurs	Projectmedewerker(s)	Tine Aers Marije Bijmens An Verburgh
	Financiering	Defiscaliseringsmiddelen

Inhoud

Inhoud	2
1 Samenvatting	4
2 Inleiding.....	5
3 Naamloos leerjaar of voorbereidend jaar op hoger onderwijs.....	6
4 Doorstroom vanuit het bso of het arbeidsmarktgericht secundair onderwijs....	7
4.1 Doorstroomstructuur vanuit het bso/arbeidsmarktgericht SO.....	7
4.1.1 Vlaamse hoger onderwijsstructuur	7
4.1.1.1 Graduaatsopleidingen / Hoger beroepsonderwijs (HBO5)	7
4.1.1.2 Professionele bachelor	8
4.1.1.3 Academische bachelor	8
4.1.2 Structuur doorstroommogelijkheden vanuit bso (tot 2025) / arbeidsmarktgerichte finaliteit (vanaf 2025)	9
4.1.2.1 Huidige aanbod doorstroommogelijkheden na het zesde jaar bso (tot 2025)	9
4.1.2.2 Toekomstige aanbod doorstroommogelijkheden na het zesde leerjaar met arbeidsmarktfinaliteit (vanaf 2025)	9
4.2 Doorstroom in cijfers van leerlingen uit het bso naar het hoger onderwijs.....	12
4.2.1 Vlaanderenbreed.....	12
4.2.2 UCLL	14
4.3 Conclusie	15
5 Evoluties in het naamloos leerjaar.....	16
5.1 Ontstaan.....	16
5.2 Evolutie in het aantal leerlingen in het naamloos leerjaar	16
5.3 Instroomkenmerken van de leerlingen in het naamloos leerjaar	18
5.3.1 De voorafgaande onderwijsvorm	18
5.3.2 De voorafgaande studierichting in bso	18
5.3.3 Klassamenstelling.....	19
5.3.4 Zelfde of andere school voor het naamloos leerjaar.....	20
5.4 Doorstroom van leerlingen uit het naamloos leerjaar naar het hoger onderwijs	20
5.5 Conclusie	23
6 De inrichting van het naamloos leerjaar	24
6.1 Vereisten vanuit de regelgeving.....	24
6.1.1 Programmatieaanvraag: procedure	24
6.1.2 Lessentabel	24
6.1.3 Leerplan	25
6.1.4 Conclusie.....	25
6.2 Inspiratie vanuit analyse van het huidige aanbod op basis van lessentabellen	26
6.2.1 Aantal uren.....	26
6.2.2 Lessentabellen	26
6.2.3 Naamgeving	28

6.3	Inspiratie vanuit de literatuur over studentgebonden factoren van studiesucces in het hoger onderwijs, aangevuld met getuigenissen	29
6.3.1	Traditionele factoren	30
6.3.2	Psychologische factoren.....	31
6.3.2.1	Persoonlijkheid	31
6.3.2.2	Motivatie.....	31
6.3.2.3	Zelfregulatie en leerstrategieën	31
6.3.2.4	Leeraanpak	32
6.3.2.5	Psychosociale contextuele factoren.....	33
6.3.3	Conclusie studentgebonden factoren	33
6.4	Inspiratie over samenwerking met UCLL	34
7	De ondersteuning voor leerlingen uit het bso in het hoger onderwijs.....	35
7.1	Studiekeuzecentrum	35
7.2	Proefstuderen	36
7.3	Dual credit programma	36
7.4	Doorstroomprogramma met workshops	36
7.5	First year experience programme	37
7.6	Studieloopbaancoach	38
7.7	Mentoring en coaching.....	39
7.8	Intake en startgesprekken	40
8	Eindreflectie	41
9	Referenties.....	42

1 Samenvatting

De vernieuwing van het secundair onderwijs brengt een grote verandering met zich mee voor leerlingen uit een arbeidsmarktgerichte zesde jaar die willen doorstromen naar het hoger onderwijs. Leerlingen die willen verder studeren vanuit een arbeidsmarktgerichte richting, kunnen na het zesde jaar enerzijds kiezen voor een zevende 'voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs' dat hen rechtstreeks toegang geeft tot een bacheloropleiding, of anderzijds voor een graduaatsopleiding, en daarna indien gewenst een (verkorte) bacheloropleiding. Via de opvolgers van de huidige specialisatiejaren, se-n-se opleidingen, kunnen leerlingen zich verder specialiseren maar ze behalen geen hogere onderwijskwalificatie die rechtstreeks toegang tot een bacheloropleiding geeft. Het voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs heeft als doel een brug te vormen waarbij het secundair onderwijs en het hoger onderwijs een gedeelde verantwoordelijkheid hebben.

De vernieuwing van de doorstroommogelijkheden vanuit de arbeidsmarktfinaliteit wil de doorstroom verbeteren en de slaagkansen van de betrokken leerlingen verhogen. Het is op dit moment nog niet duidelijk hoeveel leerlingen komende vanuit de arbeidsmarktfinaliteit voor dit voorbereidend jaar binnen de vernieuwing zullen kiezen. In 2019-2020 schreven 3249 jongeren met de bso-achtergrond zich in in het hoger onderwijs, waarvan 923 in een graduaatsopleiding en 2326 in een bacheloropleiding. Als eenzelfde groep vanuit de arbeidsmarktfinaliteit dan ook rechtstreeks wil instromen in een bacheloropleiding zal dat via het voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs mogelijk zijn. We zouden het aantal leerlingen dan kunnen schatten op meer dan 2000. Maar uiteraard is dat onzeker: we kunnen nog niet inschatten welke impact de modernisering op het keuzeprocess zal hebben. Onduidelijk is ook of de modernisering het watervalstelsel zal kunnen doorbreken. De volgende vragen rijzen hierbij op: Zal het totaal aantal jongeren in arbeidsmarktgerichte studierichtingen veranderen? Zullen de wensen voor verder studeren van deze jongeren veranderen? Zullen meer leerlingen bijvoorbeeld meteen de arbeidsmarkt in willen stappen of willen meer leerlingen kennis maken met het hoger onderwijs? Zullen er meer leerlingen na een zesde leerjaar met arbeidsmarktfinaliteit een graduaat willen volgen en eventueel daarna willen doorschakelen naar een bacheloropleiding of willen er meer leerlingen via een voorbereidend jaar doorstromen naar een bacheloropleiding? En wat met de educatieve bacheloropleidingen (kleuter-, lager, en secundair onderwijs) of andere opleidingen binnen het hoger onderwijs waarvan geen verwante graduaatsopleidingen bestaan? Duidelijk is wel dat goede ondersteuning bij studie-oriëntering belangrijk zal zijn, zowel tijdens het zesde jaar als erna.

Veel scholen bereiden zich nu voor op de verandering in de doorstroommogelijkheden, met de inrichting van een naamloos leerjaar, de voorloper van het voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs. Waar in 2014-2015 slechts één school deze richting aanbood voor 58 leerlingen, waren er in 2020-2021 24 scholen met deze richting, goed voor 324 leerlingen. Bij de start van het schooljaar 2022-2023 geeft onderwijskiezer aan dat 39 scholen het inrichten.

De invulling van het naamloos leerjaar is op dit moment heel vrij. Er moeten minimaal 28 uur algemene vakken worden gegeven, met een aantal specificaties. De vooropgestelde eindtermen zijn de eindtermen bso. De precieze verwachtingen bij de vernieuwing liggen nog niet vast maar vermoedelijk zullen de verwachtingen gelijkaardig zijn als nu. De huidige invulling van het naamloos leerjaar is divers en biedt inspiratie voor scholen die de richting willen aanbieden. Door de grote vrijheid, heeft de school verschillende mogelijkheden om een meer eigen invulling te geven.

Leerlingen kunnen uit alle richtingen van het bso/arbeidsmarktgerichte finaliteit instromen en leerlingen kunnen in principe doorstromen naar om het even welke bacheloropleiding. Dat wordt ook weerspiegeld in de huidige instroom en doorstroom van het naamloos leerjaar. Deze diversiteit aan in- en uitstroom stelt hoge verwachtingen in het aanbod en in verwachting naar differentiëring want leerlingen hebben uiteenlopende voorkennis en hebben deels andere kennis of competenties nodig voor hun vervolgstudie. Omgaan met die diversiteit en leerlingen een eerlijk beeld van hoger onderwijs bieden zijn dé uitdagingen voor het voorbereidend jaar.

2 Inleiding

Een goede doorstroom naar een gepaste opleiding is voor elke jongere belangrijk. Goed onderwijs daagt elke jongere uit om te groeien en speelt in op de talenten en ambities. Dat kan binnen een passende opleiding. Een gepaste opleiding is niet alleen belangrijk voor de kansen op de arbeidsmarkt maar ook voor de persoonsvorming en het welbevinden van de jongere.

De overgang van het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs is voor veel jongeren een grote stap die niet altijd vlot verloopt. In het academiejaar 2018-2019 verliet 12% van de generatiestudenten (dat zijn studenten die zich voor het eerst inschreven in het hoger onderwijs) de gekozen opleiding na 1 jaar (StatistiekVlaanderen.be). 9,3% van de generatiestudenten behaalde in 2007-2008 geen enkele credit en 8.8% van hen behaalde een studierendement van 1 tot 19% (Glorieux et al., 2015). In 2019-2020 lag hun studierendement op 67% (StatistiekVlaanderen.be). Dat wil zeggen dat ze slaagden voor ongeveer twee derden van de ingeschreven credits. Iets minder dan één derde van de studenten behaalde het bachelordiploma binnen de voorziene studieduur (StatistiekVlaanderen.be).

Jongeren die in het beroepsonderwijs zitten en willen verder studeren in het hoger onderwijs staan voor een nog grotere uitdaging dan hun leeftijdsgenoten in het aso of tso. Hun secundaire onderwijs opleiding bereidde hen vooral voor op een beroep via praktijkkennis en praktische vorming, terwijl het hoger onderwijs ook theoretische kennis, abstract redeneren en zelfstandig studeren verwacht. De doorstroom van leerlingen uit het bso in het hoger onderwijs is over het algemeen beperkter en minder succesvol dan voor aso- of tso-leerlingen. In 2019-2020 bijvoorbeeld startten er 2326 pas-afgestudeerde bso-leerlingen aan een bacheloropleiding tegenover 22 967 leerlingen uit het aso (respectievelijk 23% en 93% van de afgestudeerden).

Met de vernieuwing van het secundair onderwijs worden een aantal veranderingen aan de doorstroommogelijkheden vanuit de arbeidsmarktfinaliteit ingevoerd. Die veranderingen zijn gericht op het verbeteren van de doorstroom en de slaagkansen van de betrokken leerlingen. Het voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs heeft als doel een brug te vormen waarbij het secundair onderwijs en het hoger onderwijs een gedeelde verantwoordelijkheid hebben.

Om deze gedeelde verantwoordelijkheid tussen secundair en hoger onderwijs te kunnen versterken, kregen wij binnen de dienst Research & Expertise van de UCLL de kans om gedurende twee schooljaren samen te werken met een aantal scholen in het kader van een collaboratief praktijkgericht onderzoeksproject. Het onderzoek wil de overgang vanuit het bso/de arbeidsmarkt finaliteit naar het hoger onderwijs ondersteunen. Gedurende de voorbije twee jaar hadden we gesprekken met beleidsverantwoordelijken en directies, en deden we interviews met leerlingen van het naamloos leerjaar van twee scholen, met leerkrachten in het naamloos leerjaar, met bachelor studenten met een bso-achtergrond die in de twee of derde fase van hun bacheloropleiding zaten en met studentencoaches en bestudeerden we het aanbod van het naamloos leerjaar. Zo verwierven we inzicht in mogelijke invullingen van het curriculum, de motivatie van leerlingen om al dan niet voor het voorbereidend jaar te kiezen, de uitdagingen waarmee leerkrachten geconfronteerd worden, de aanpakken in het hoger onderwijs om de studenten met een bso-achtergrond te ondersteunen, ...

Met deze inspiratietekst willen we de informatie bundelen die een hulp kan zijn bij de programmatie en de invulling van een voorbereidend jaar in het secundair onderwijs op dit moment, maar ook in het licht van de verdere uitrol van de modernisering. Doorheen de tekst verwerken we basisinformatie over het naamloos leerjaar in combinatie met geanonimiseerde citaten van leerlingen uit het naamloos leerjaar, bachelor studenten met een bso-achtergrond en coachen, praktijken aan UCLL en onze eigen reflecties.

3 Naamloos leerjaar of voorbereidend jaar op hoger onderwijs

De hier besproken richting heet op dit moment het 'naamloos leerjaar'. In de toekomst zal dit het 'voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs' heten, zoals aangeven in [de matrix met de structuur van de verschillende finaliteiten](#)¹ met bijhorende studierichtingen.

Doorheen de tekst gebruiken we voornamelijk de term 'voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs' of ook kortweg 'voorbereidend jaar'. Wanneer we naar de huidige situatie of naar het verleden verwijzen gebruiken we 'naamloos leerjaar'.

¹ https://www.kwalificatiesencurriculum.be/sites/default/files/2022-06/Poster%20matrix_0.pdf

4 Doorstroom vanuit het bso of het arbeidsmarktgericht secundair onderwijs naar het hoger onderwijs

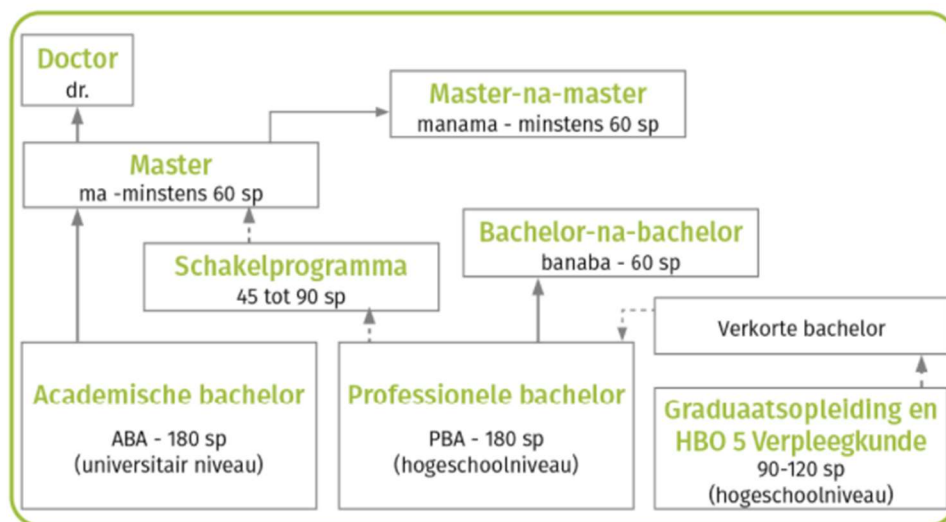
In deze paragraaf schetsen we in een eerste punt **de structuur** van doorstroommogelijkheden vanuit het bso, dit zowel voor het huidige als het toekomstige bso-aanbod (arbeidsmarktgericht secundair onderwijs). Vervolgens belichten we de doorstroom in **cijfergegevens** van jongeren komende uit het bso, in het algemeen. In punt 5 richten we ons specifiek op het naamloos leerjaar/voorbereidend jaar.

4.1 Doorstroomstructuur vanuit het bso/arbeidsmarktgericht SO

We starten met een beknopte uitleg over de structuur van het Vlaamse hoger onderwijs. Op die manier verkrijgen we een zicht op de verschillende soorten opleidingen in het hoger onderwijs. Vervolgens gaan we in op de doorstroommogelijkheden vanuit het huidige bso-aanbod en vanaf 2025 vanuit een arbeidsmarktfinaliteit naar het hoger onderwijs.

4.1.1 VLAAMSE HOGER ONDERWIJSSTRUCTUUR

Na het secundair onderwijs heeft een jongere drie grote mogelijkheden om verder te studeren in het hoger onderwijs: in een graduaatsopleiding, een professionele of academische bachelor. De structuur van de verschillende soorten opleidingen binnen het hoger onderwijs ziet er schematisch als volgt uit (Figuur 1):

Figuur 1: Vlaamse hoger onderwijsstructuur²

4.1.1.1 Graduaatsopleidingen / Hoger beroepsonderwijs (HBO5)

Graduaatsopleidingen bereiden voor op het uitoefenen van een beroep dat uitvoerend of ondersteunend van aard is. Graduaatsopleidingen zijn heel praktijkgericht. Het werkplekleren vormt een belangrijk onderdeel van een graduaatsopleiding (zie Figuur 2). Sinds 2019-2020 zijn deze opleidingen onderdeel van het hoger onderwijs. Daarom worden ze nu aangeboden door hogescholen i.p.v. centra voor volwassenenonderwijs (CVO). Om deze verandering te benadrukken, veranderde hun naam van HBO5-opleidingen naar graduaatsopleidingen. Er is één uitzondering: de opleiding HBO5-Verpleegkunde wordt ingericht door een school voor voltijds secundair onderwijs. Een graduaatsopleiding zit op niveau 5 van de Vlaamse kwalificatiestructuur (zie Tabel 1).

² Meer info over de verschillende soorten hoger onderwijs vind je op [Onderwijskiezer.be](https://www.onderwijskiezer.be).

Na een graduaat kan de student verder studeren aan een professionele bacheloropleiding. Als dat een inhoudelijk verwante opleiding is, kan dat vaak via een verkort traject met vrijstellingen, dat de bacheloropleiding bepaalt. De omvang van zo'n (vervolg)traject verschilt naargelang de vooropleiding en bedraagt minimaal 90 studiepunten.

4.1.1.2 Professionele bachelor

Een professionele bachelor is gericht op de beroepspraktijk. De student leert er de algemene en specifieke kennis en competenties die nodig zijn om een bepaald beroep uit te oefenen en krijgt een brede praktijkgerichte kennisbasis met uitgebreide stagemogelijkheden (zie Figuur 2). Een professionele bachelor zit op niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur (zie Tabel 1). Na een professionele bachelor opleiding is er altijd een directe uitstroommogelijkheid naar de arbeidsmarkt. De professionele bachelor wordt georganiseerd door de hogescholen. Na een professionele bachelor kan de student verder studeren in een bachelor-na-bacheloropleiding, een (verkorte) academische bachelor of via een schakelprogramma naar een master opleiding.

4.1.1.3 Academische bachelor

Een academische bachelor is een theoretische en wetenschappelijke opleiding, gericht op onderzoek en op het ontwikkelen van theoretische kennis (zie Figuur 2). Het doel is studenten voor te bereiden op een masteropleiding. Net als een professionele bachelor zit een academische bachelor, net als een professionele bachelor, op niveau 6 van de Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleiding wordt georganiseerd door de universiteiten (m.u.v. de Hogere Zeevaartschool) of door hogescholen in een associatie met een universiteit (kunstopleidingen).

Figuur 2: Verhouding praktische en theoretische kennis de verschillende soorten opleidingen

Tabel 1: Koppeling tussen de Vlaamse kwalificatiestructuur en soort opleidingen³

Vlaamse kwalificatieniveaus	Opleiding
Niveau 3	Tweede jaar van de derde graad bso of arbeidsmarktfinaliteit
Niveau 4	Secundair onderwijs
Niveau 5	Graduaatsopleiding en HBO5- Verpleegkunde
Niveau 6	Professionele of academische Bachelor
Niveau 7	Master
Niveau 8	Doctor

³ Op alle niveaus zijn beroeps- en onderwijskwalificaties. Elke niveau is vastgelegd op basis van vijf elementen: kennis, vaardigheden, context, autonomie en verantwoordelijkheid

Meer info hierover vind je op: [Kwalificatieniveaus | De Vlaamse Kwalificatiestructuur](https://vlaamsekwelificatiestructuur.be/wat-is-vks/kwalificatieniveaus/), <https://vlaamsekwelificatiestructuur.be/wat-is-vks/kwalificatieniveaus/>

4.1.2 STRUCTUUR DOORSTROOMMOGELIJKHEDEN VANUIT BSO (TOT 2025) / ARBEIDSMARKTGERICHTE FINALITEIT (VANAF 2025)

Wat de doorstroom vanuit het bso of de arbeidsmarktgerichte studierichting in het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs betreft, brengt de uitrol van de modernisering een aantal drastische veranderingen met zich mee. Om deze verschillen te duiden, beschrijven we eerst de huidige doorstroommogelijkheden vanuit het bso. In een volgende paragraaf gaan we in op de doorstroommogelijkheden vanaf 2025. De schema's die we gebruiken, richten zich op de reguliere trajecten voor het gros van de jongeren en laten we bewust uitzonderingen onbesproken.

4.1.2.1 Huidige aanbod doorstroommogelijkheden na het zesde jaar bso (tot 2025)

Na een zesde jaar bso behaalt de leerling een getuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad (Tabel 2). Hiermee tonen de leerlingen aan dat ze de eindtermen voor het tweede leerjaar van de derde graad en de competenties voor één of meer erkende beroepskwalificaties (niveau twee, drie of vier) behaalden.

Om het diploma secundair onderwijs te halen, moet de leerling nog een derde leerjaar van de derde graad volgen, het zogenaamde zevende jaar. Het diploma secundair onderwijs is belangrijk voor de toegang tot het hoger onderwijs en voor bepaalde functies (onder andere bij de overheid).

De meeste van deze derde leerjaren van de derde graad zijn zogenaamde **specialisatiejaren**: ze zorgen voor een specialisatie in de richting van een welbepaald beroep. Maar het diploma geeft ook toegang tot een graduaats- of bacheloropleiding. Om een vlottere overgang naar de bacheloropleiding te stimuleren, worden er momenteel ook **naamloze leerjaren** ingericht. Zowel het diploma secundair onderwijs behaald in een specialisatiejaar als dat behaald in het naamloos leerjaar, geven toegang tot een graduaatsopleiding en een professionele of academische bacheloropleiding⁴ (Figuur 3).

Figuur 3: Huidige doorstroommogelijkheden na 6 BSO

4.1.2.2 Toekomstige aanbod doorstroommogelijkheden na het zesde leerjaar met arbeidsmarktfinaliteit (vanaf 2025)

De onderwijsstructuur binnen de modernisering bestaat uit drie finaliteiten: arbeidsmarktfinaliteit, doorstroomfinaliteit en dubbele finaliteit. Richtingen met een arbeidsmarktfinaliteit bereiden leerlingen voornamelijk voor op een job of op een graduaatsopleiding. De richtingen met een doorstroomfinaliteit bereiden leerlingen voor op een brede waaier aan academische of professionele bachelors. Studierichtingen

⁴ Theoretisch is het mogelijk voor jongeren ouder dan 18 jaar via een toelatingsonderzoek toegelaten te worden tot een graduaatsopleiding, zonder dat ze een zevende jaar hebben gevolgd.

met een dubbele finaliteit bereiden leerlingen, net als de arbeidsmarktgerichte opleiding voor een job, een *sen-se* opleiding of graduaatsopleiding én daarnaast ook op een professionele bacheloropleiding.

In hetgeen volgt beschrijven we het gehele aanbod aan doorstroommogelijkheden van het zesde leerjaar met een arbeidsmarktfinaliteit (A-finaliteit).

Figuur 4: Toekomstige doorstroommogelijkheden na 6 A-finaliteit

Zoals daarnet beschreven, bereiden deze richtingen uit de arbeidsmarktfinaliteit leerlingen voornamelijk voor op een job op de arbeidsmarkt, eventueel via een extra jaar, met name een ***secundair-na-secundair (sen-se) met beroepsgerichte specialisatie (in het kort specialisatiejaar)***. Leerlingen kunnen, in tegenstelling tot voor de hervorming, ook meteen naar een graduaatsopleiding.

Een andere belangrijke vernieuwing is dat de leerling na een zesde leerjaar met arbeidsmarktfinaliteit wel een diploma secundair onderwijs behaalt (tegenover een getuigschrift vroeger)⁵. Er is echter een belangrijk verschil: dit diploma wordt uitgedrukt met een onderwijskwalificatie 3 (OK3) (Tabel 2). Het diploma secundair onderwijs dat een leerling uit de dubbele finaliteit of de doorstroomfinaliteit krijgt, is op onderwijskwalificatieniveau 4 (OK4). Er zijn dan met andere woorden twee verschillende soorten diploma's secundair onderwijs, elk gekoppeld aan de ander kwalificatieniveau. Onderwijskwalificatieniveau 3 zal toegang geven tot een graduaatsopleiding. Onderwijskwalificatieniveau 4 zal toegang geven tot een bacheloropleiding. Dit betekent dat de leerling in het zesde jaar arbeidsmarkt finaliteit dus wel een diploma secundair onderwijs behaalt maar hiermee geen rechtstreekse toegang verkrijgt tot de bacheloropleiding. Ook rijzen er momenteel vragen op over het civiel effect van de verschillende onderwijskwalificaties (OK3 of OK4).

De beroepsgerichte specialisatiejaren zijn vergelijkbaar met de 'oude' specialisatie zevende jaren, hoewel ze niet leiden tot een diploma met onderwijskwalificatie 4, maar tot onderwijskwalificatie 3 met het verwerven van de competenties van beroepskwalificaties op niveau 3 of 4. Dit specialisatiejaar is voornamelijk gericht op tewerkstelling. Indien de leerling vanuit het specialisatiejaar wil verder studeren, kan dit in een graduaatsopleiding.

⁵ Een mooie overzicht vind je op dit filmpje: https://www.youtube.com/watch?v=iM0G2SkKRNo&feature=emb_title

Tabel 2: Overzicht kwalificaties en doorstroommogelijkheden

Onderwijsvorm	Leerjaar	Kwalificatie	Doorstroommogelijkheid naar het hoger onderwijs
Tot 2024-2025			
aso/tso/kso	Na 6 ^e jaar	Diploma SO	Graduaat + bachelor
bso	Na 6 ^e jaar	Getuigschrift	7 ^e specialisatiejaar + naamloos leerjaar
	Na 7 ^e specialisatiejaar	Diploma SO	Graduaat + bachelor
	Na naamloos leerjaar	Diploma SO	Graduaat + bachelor
Vanaf 2025-2026			
Doorstroom finaliteit	Na 6 ^e jaar	Diploma SO, OK 4	Graduaat + bachelor
Dubbele finaliteit	Na 6 ^e jaar	Diploma SO, OK 4	Graduaat + bachelor
Arbeidsmarkt finaliteit	Na 6 ^e jaar	Diploma SO, OK 3	Graduaat
	Na se-n-se (7 ^e jaar)	Diploma SO, OK 3	Graduaat
	Na voorbereid jaar (7 ^e jaar)	Diploma SO, OK 4	(Graduaat +) Bachelor

Leerlingen kunnen kiezen om na het 6^e jaar of na een se-n-se jaar door te stromen naar een graduaat. Na het graduaat, kan een student eventueel doorstromen naar een bachelor. Voor sommige graduaatsopleidingen is er voor sommige bacheloropleiding een verkort traject om het diploma te behalen. Zo kan bijvoorbeeld een student na het graduaat orthopedagogie doorstromen naar de bachelor orthopedagogie en via een verkort traject het diploma behalen. De hogescholen bepalen zelf, in afstemming met de geldende regelgeving, welke verkorte trajecten ze voor welke diploma's inrichten⁶ (Figuur 5).

Een rechtstreekse instroom in een professionele bachelor vanuit de A-finaliteit kan via het volgen van een **se-n-se "voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs"**. Dit voorbereidend jaar leidt tot een diploma secundair onderwijs met onderwijskwalificatie 4. In vergelijking met de doorstroommogelijkheid voor 2025 waar een leerling vanuit elk zevende jaar bso kon doorstromen naar het hoger onderwijs (zowel graduaats- als bacheloropleiding), is dit voor de bacheloropleidingen na 2025 enkel mogelijk vanuit een voorbereidend jaar op hoger onderwijs.

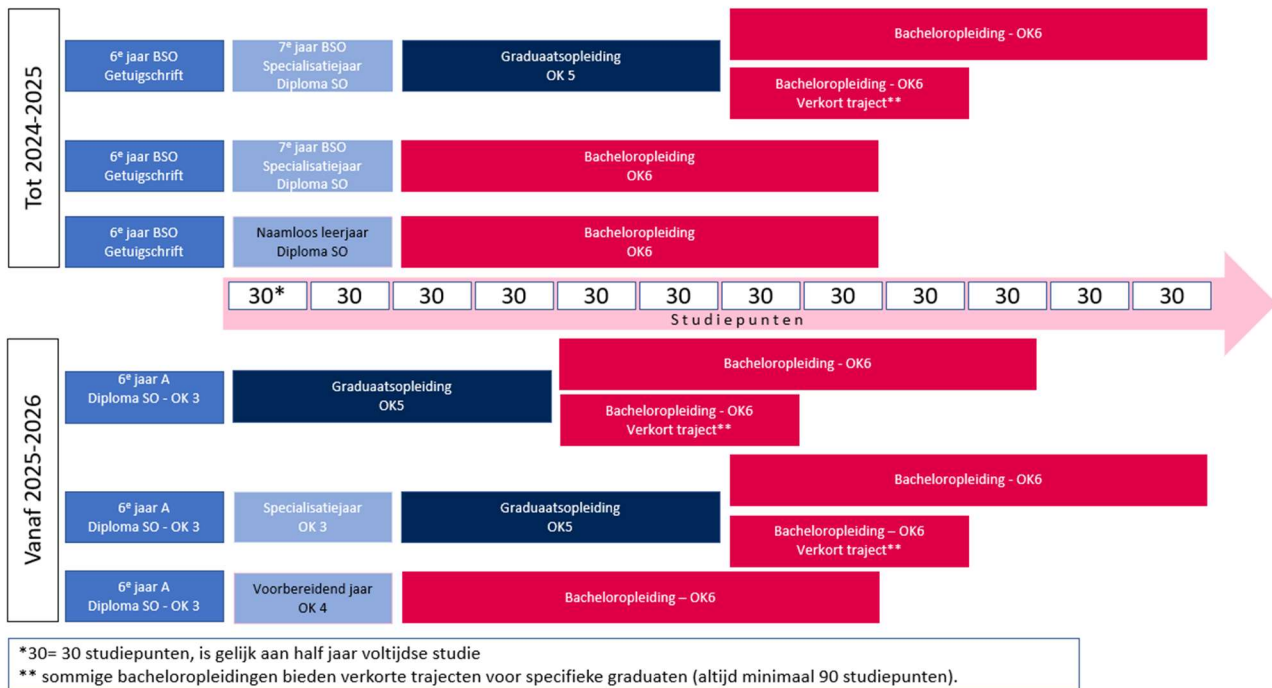
Als een leerling vanuit de A-finaliteit een (professionele) bachelordiploma wil behalen, kan dat dus via twee wegen:

- Na het zesde (of eventueel specialisatiejaar) naar een graduaat en vervolgens naar een bachelor
- Na het zesde (of eventueel specialisatiejaar) naar het voorbereidend jaar en dan naar een bachelor.

De keuze voor de weg zal mede afhangen van de aanwezigheid van verkorte trajecten in de bachelor voor het gekozen graduaat (Figuur 5).

Wie een academische bachelor wil volgen, zal ook verplicht zijn het voorbereidend jaar te volgen. Het voorbereidend jaar is wel bedoeld om voor te bereiden op een professionele bachelor en niet rechtstreeks op een academische bachelor.

⁶ Na het educatief graduaat voor het secundair onderwijs is er geen verkort traject voor de educatieve bachelor secundair onderwijs. Het educatief graduaat is bedoeld om praktijkleraren op te leiden (bijvoorbeeld kapper). In tegenstelling tot andere graduaaten is er geen rechtstreekse doorstroom vanuit het secundair onderwijs naar het educatief graduaat secundair onderwijs mogelijk. Vooraleer een student zich mag inschrijven in het educatief graduaat is een aantal jaar praktijkervaring vereist.

Figuur 5: Huidige en toekomstige standaard doorstroommogelijkheden vanuit het bso/arbeidsmarktgerichte finaliteit

Reflectie

Gezien de verschillende mogelijkheden na het zesde jaar zal een studie-oriëntering voor leerlingen in het zesde jaar van de A-finaliteit belangrijk zijn. Niet alleen wat betreft de keuze om het werkveld in te stappen dan wel om verder te studeren maar ook welke opties ze hebben, als ze willen verder studeren. De keuze voor een graduaat of een voorbereidend jaar zal afhankelijk zijn van hun ambities, zelfsturing, de helderheid van die toekomstplannen en voorkennis. Zie 6.4 voor het aanbod van UCLL rond studieoriëntering

4.2 Doorstroom in cijfers van leerlingen uit het bso naar het hoger onderwijs

4.2.1 VLAANDERENBREED

Leerlingen uit het bso stromen in beperkte mate door naar het hoger onderwijs. De voorbije jaren startte ongeveer 23% van alle afgestudeerden in het bso meteen aan een bacheloropleiding (Tabel 4). Zo schreven in 2019-2020 2326 van de 10 096 afgestudeerde bso-leerlingen zich in aan een bacheloropleiding (23.04%). 923 van hen startten aan een graduaatsopleiding (9,14%). Van de aso-afgestudeerden schreef 94% zich in voor een bacheloropleiding. De beperkte doorstroom van bso-afgestudeerden is te begrijpen vanuit de arbeidsmarktorientatie van het beroepsonderwijs. Toch is het opvallend dat bijna 1 op 3 afgestudeerden niet meteen naar de arbeidsmarkt gaat en eerst een graduaats- of bacheloropleiding start.

Van alle startende studenten met een bso-achtergrond behalen er iets meer dan 1 op 5 een bachelordiploma. Dat kan binnen de voorziene drie jaar zijn maar ook (en vaak) 4, 5 of meer jaar duren. Van de startende studenten met een aso-achtergrond behalen er meer dan 4 op 5 een bachelordiploma.

Tabel 3: Inschrijving en diploma's hoger onderwijs naar onderwijsvorm secundair onderwijs*

	Vorm SO	Diploma SO	Inschrijving in HO				Diploma van HO		
			G**	PBA	ABA	Totaal	% van diploma SO	Aantal***	% van inschrijving in HO
2012-2013	aso	24.431		6.669	16.304	22.973	94,03	20.256	88,17
	tso	19.574		13.076	2.038	15.114	77,21	8.996	59,52
	kso	1.322		513	584	1.097	82,98	727	66,27
	bso	10.643		2.210	113	2.323	21,83	529	22,77
	Andere	472		79	6	85	18,01	35	41,18
	Total	56.442		22.547	19.045	41.592	73,69	30.543	73,43
2013-2014	aso	24.505		6.692	16.330	23.022	93,95	20.206	87,77
	tso	19.305		13.033	1.917	14.950	77,44	9.089	60,8
	kso	1.409		537	637	1.174	83,32	810	68,99
	bso	10.588		2.262	121	2.383	22,51	550	23,08
	Andere	554		92	3	95	17,15	45	47,37
	Total	56.361		22.616	19.008	41.624	73,85	30.700	73,76
2014-2015	aso	24.501		6.786	16.230	23.016	93,94	19.827	86,14
	tso	19.131		13.192	1.872	15.064	78,74	9.043	60,03
	kso	1.338		563	536	1.099	82,14	703	63,97
	bso	10.583		2.156	81	2.237	21,14	476	21,28
	Andere	542		103	5	108	19,93	48	44,44
	Total	56.095		22.800	18.724	41.524	74,02	30.097	72,48
2015-2016	aso	24.375		6.491	16.448	22.939	94,11	18.574	80,97
	tso	19.644		13.566	2.059	15.625	79,54	8.756	56,04
	kso	1.424		560	614	1.174	82,44	692	58,94
	bso	10.881		2.429	107	2.536	23,31	520	20,5
	Andere	606		110	3	113	18,65	34	30,09
	Total	56.930		23.156	19.231	42.387	74,45	28.576	67,42
2016-2017	aso	24.394		6.273	16.585	22.858	93,7	15.410	67,42
	tso	19.741		13.835	2.018	15.853	80,3	7.230	45,61
	kso	1.351		504	598	1.102	81,57	540	49
	bso	11.191		2.544	84	2.628	23,48	422	16,06
	Andere	747		144	3	147	19,68	56	38,1
	Total	57.424		23.300	19.288	42.588	74,16	23.658	55,55
2017-2018	aso	24.509		6.127	16.885	23.012	93,89	9.394	40,82
	tso	19.523		13.605	2.138	15.743	80,64	3.783	24,03
	kso	1.326		486	594	1.080	81,45	327	30,28
	bso	11.003		2.450	100	2.550	23,18	189	7,41
	Andere	734		113	9	122	16,62	27	22,13
	Total	57.095		22.781	19.726	42.507	74,45	13.720	32,28
2018-2019	aso	24.383		6.130	16.870	23.000	94,33		
	tso	19.251		13.346	2.174	15.520	80,62		
	kso	1.299		479	587	1.066	82,06		
	bso	10.596		2.498	91	2.589	24,43		
	Andere	703		120	4	124	17,64		
	Total	56.232		22.573	19.726	42.299	75,22		
2019-2020	aso	24.551	35	6.031	16.936	23.002	93,69		
	tso	18.624	618	12.715	2.110	15.443	82,92		
	kso	1.412	12	540	620	1.172	83,00		
	bso	10.096	923	2.221	105	3.249	32,18		
	Andere	608	24	91	5	120	19,74		
	Total	55.291	1.612	21.598	19.776	42.986	77,75		

*meest recent beschikbare academiejaar is 2019-2020; **G= graduaat, sinds 2019-2020 zijn die opleidingen onderdeel van het hoger onderwijs; ***berekend op inschrijvingen van dat jaar: naarmate latere inschrijfdatum zijn meer studenten nog onderweg om hun diploma te halen

4.2.2 UCLL

In 2020-2021 had 5% van de fase 1-studenten aan UCLL een bso-achtergrond, voor de hogere jaren was dat 3% (Tabel 4). Studenten met een bso-achtergrond kiezen voornamelijk voor het programma lerarenopleiding en dan specifiek voor de opleiding kleuteronderwijs: van de 264 studenten met een bso-achtergrond kozen er 74 (28%) voor deze opleiding. In deze opleiding komt bijna één derde van de fase1-studenten uit het bso en één vijfde in de hogere fases (Tabel 4). Studenten met de bso-achtergrond kiezen voornamelijk voor de opleidingen in Diest en Hasselt. Van de drie vestigingsplaatsen is het aantal studenten met een bso-achtergrond in fase 2 en 3 het laagst in Leuven.

Het studierendement van studenten met een bso-achtergrond is lager dan het gemiddelde studierendement (Tabel 5). Het studierendement is de verhouding tussen het aantal behaalde studiepunten t.o.v. het aantal opgenomen studiepunten. Een studierendement van 1 betekent dat een student slaagt voor alle opgenomen studiepunten. Het studierendement varieert per programma en per fase (Tabel 4). Het studierendement voor studenten met een bso-achtergrond is over het algemeen het hoogst in het programma lerarenopleiding. In de hogere fases van de opleiding ligt hun studierendement hoger dan in de eerste fase maar wel lager dan het gemiddeld. Omwille van de lage aantallen moeten deze cijfers voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Tabel 4: Studentenaantallen, met bso-achtergrond, tov volledige studentenpopulatie (Academiejaar 20-21, bron datapunt):

	Fase 1			Hogere fases		
	bso	alle*	%	bso	alle	%
Programma Lerarenopleiding	120	1550	8%	96	1662	6%
<i>Kleuter Onderwijs</i>	74	256	29%	68	344	20%
Diest	13	44	30%	16	75	21%
Hasselt	39	141	28%	45	155	29%
Leuven	16	71	23%	13	114	11%
<i>Lager Onderwijs</i>	16	403	4%	6	553	1%
<i>Secundair Onderwijs</i>	30	891	3%	22	765	3%
Programma Management	54	1224	4%	23	1643	1%
Programma Technologie	9	572	2%	2	679	0%
Programma Gezondheid	40	1162	3%	34	1532	2%
Programma Welzijn	41	844	5%	40	1412	3%
Totaal	264	5352	5%	195	6928	3%

*alle richtingen in SO, inclusief bso

Tabel 5: Studierendement (verhouding behaalde/opgenomen studiepunten), naar fase en vooropleiding in het secundair onderwijs

	Fase 1		Hogere fases	
	bso	alle *	bso	alle
Programma lerarenopleiding	0,65	0,77	0,89	0,92
Programma Management	0,4	0,74	0,85	0,91
Programma Technologie	0,45	0,65	1	0,89
Programma Gezondheid	0,58	0,7	0,85	0,92
Programma Welzijn	0,42	0,75	0,87	0,92
Totaal	0,54	0,73	0,88	0,91

*alle richtingen in SO, inclusief bso

4.3 Conclusie

We schetsten de verschillende wegen om door te stromen vanuit het huidige en toekomstige bso/arbeidsmarkt gericht aanbod naar het hoger onderwijs.

In de toekomst is het voorbereidend jaar op Hoger Onderwijs één van de mogelijke manieren. In het voorbereidend jaar ligt de focus op het versterken van de doorstroom rechtstreeks naar een bacheloropleiding met als doel het bekomen van een hoger studierendement in het hoger onderwijs. Een andere optie is een graduaatsopleiding. Na het succesvol afronden van een graduaatsopleiding zijn er vanuit bepaalde graduaatsopleidingen doorstroommogelijkheden naar specifieke professionele bachelors.

In de toekomst zal het voorbereidend jaar de enige rechtstreekse toegangspoort zijn tot een professionele bachelor omdat het als enige richting in de arbeidsmarktfinaliteit een diploma secundair onderwijs met onderwijskwalificatie 4 oplevert. Voor bepaalde professionele bachelors zal het de meest logische toegangspoort zijn.

5 Evoluties in het naamloos leerjaar

5.1 Ontstaan

Het naamloos leerjaar bestaat sinds het schooljaar 1987-1988⁷. Een naamloos leerjaar werd toen als exclusief diplomajaar in het leven geroepen als tegenhanger van de specialisatiejaren bso. De specialisatiejaren richtten zich in eerste instantie vooral op het behalen van de competenties van een beroepskwalificatie. Gaandeweg werden deze specialisatiejaren onderworpen aan de verplichte basisvorming en leverden ze een diploma secundair onderwijs.

Na het slagen in deze naamloze studiejaren bso ontvingen de leerlingen als officieel studiebewijs een diploma dat enkel 'naamloos leerjaar' vermeldde en niet de veronderstelde specialisatie(s). Dit laatste had mogelijks nefaste gevolgen voor de beroepsuitoefening. Mede als gevolg hiervan samen met het feit dat de betrokken scholen in de mogelijkheid moesten zijn om voor hun bso-leerlingen een parcours naar diplomering te voorzien, werd in 2014 aan de scholen gevraagd de naamloze jaren om te vormen. De regeling werd getroffen dat, naar keuze van het schoolbestuur, twee specialisatiejaren in de plaats mochten komen die behoren tot studiegebieden die de school al organiseert. Daarnaast bleef de mogelijkheid bestaan om een naamloos leerjaar te behouden. Indien dit leerjaar werd ingericht onder de vorm van een specialisatiejaar werden ten minste twaalf wekelijkse lessen aan de basisvorming besteed. Indien dit leerjaar werd ingericht onder de vorm van een naamloos leerjaar werden ten minste achtentwintig wekelijkse lessen besteed aan de basisvorming.

In hetgeen volgt, geven we een zicht op de evolutie van het aantal leerlingen verspreid over verschillende scholen binnen Vlaanderen. We baseren ons op de gegevens van Dataloep, die gegevens publiceert vanaf schooljaar 2011.

5.2 Evolutie in het aantal leerlingen in het naamloos leerjaar

Aanvankelijk had het naamloos leerjaar een groot aantal leerlingen (Tabel 6). Toen de regelgeving veranderde, daalde het aantal leerlingen. In 2014-2015 bleef één enkele school, in Geel, het naamloos leerjaar aanbieden. De situatie bleef gelijkaardig tot rond 2018. Vanaf academiejaar 2018-2019 steeg het aantal leerlingen jaar na jaar (Tabel 6), net als het aantal aanbieders steeg (Tabel 7).

Er is een spreiding over Vlaanderen qua vestigingsplaatsen en die bereiken ook leerlingen van de buurgemeentes en verder (Figuur 6 en Figuur 7).

Tabel 6: Evolutie van het aantal ingeschreven leerlingen (en behaalde diploma's) in het naamloos leerjaar, naargelang schoolbestuur, in de periode 2011-2012 tot en met 2020-2021

Schoolbestuur	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Gemeenschapsonderwijs	609 (557)	301 (265)			
Gemeente	121(90)	106 (98)			
Provincie	57 (57)	52 (51)			
Vrij	106 (75)	93 (76)	58 (40)	69 (54)	61(39)
Totaal	893 (779)	552 (490)	58 (40)	69 (54)	61(39)
Schoolbestuur	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Gemeenschapsonderwijs			4 (4)	107*	158
Gemeente				14	17
Provincie			23 (22)	77	108
Vrij	57 (43)	95 (71)	121 (108)	126	178
Totaal	57 (43)	95 (71)	148 (134)	324	461

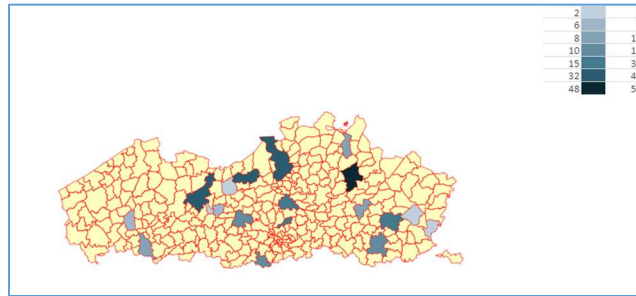
*voor 2020-2021 en 2021-2022 zijn nog geen gegevens over diploma's beschikbaar

⁷ Zie [g1796-1.pdf](#) en [g1796-5.pdf \(vlaamsparlament.be\)](#)108

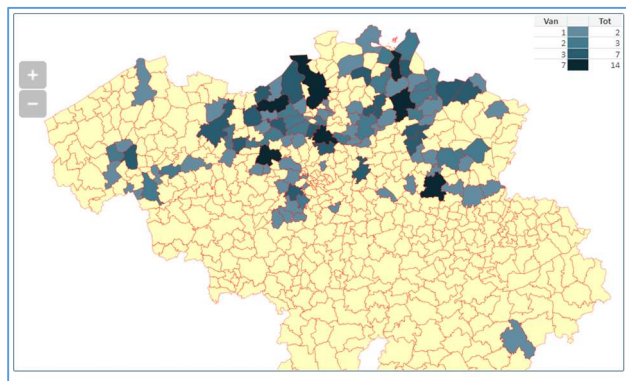
Tabel 7: Evolutie over de tijd van aantal aanbieders van het naamloos leerjaar, in de periode 2016-2023*

Schoolbestuur	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Gemeenschapsonderwijs					1	13	22
Gemeente						2	2
Provincie					2	3	4
Vrij	1	1	2	3	6	11	11
Totaal	1	1	2	6	24	34	39

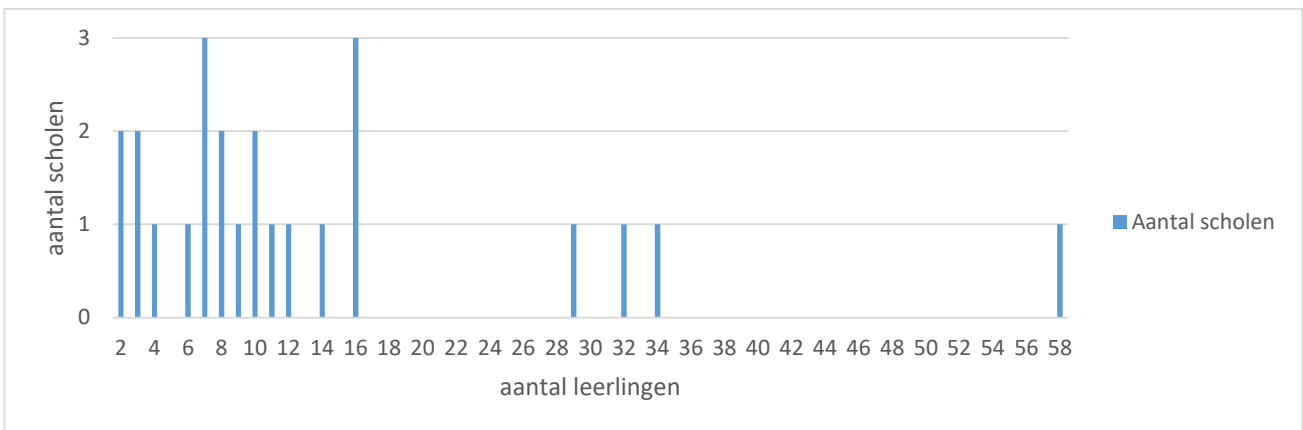
*afgeleid uit dataloop en onderwijskiezer, op basis van vestigingsplaats en schoolbestuur.

Figuur 6: Leerlingenaantallen naamloos leerjaar, in 2020-2021, naar vestigingsplaats school

Figuur 7: Leerlingenaantallen naamloos leerjaar, in 2020-2021, naar geografische herkomst leerlingen

Figuur 8: Leerlingaantallen naamloos leerjaar per school, in 2020-2021

Het aantal leerlingen per school varieert sterk: van 2 tot 56 leerlingen (Figuur 8). De meerderheid van de scholen heeft minder dan 10 leerlingen. Vier scholen hebben 29 of meer leerlingen.

5.3 Instroomkenmerken van de leerlingen in het naamloos leerjaar

5.3.1 DE VOORAFGAANDE ONDERWIJSVORM

Tabel 8: Hoofdstructuur, onderwijsvorm en graad van waaruit leerlingen in het naamloos leerjaar instromen (2020-2021)

Hoofdstructuur	Onderwijsvorm	Graad	Leerjaar	Aantal leerlingen
Voltijds SO	tso	3	1	2
	tso		Se-n-se	1
	bso	3	2	273
	bso	3	3	23
	bso	/	/	1
	HBO5			1
	Okan			5
Buitengewoon SO	bso	2	2	1
	bso	3	2	3
Onbekend				13
Totaal				324

De meeste leerlingen in het naamloos leerjaar waren het jaar ervoor ingeschreven in het tweede leerjaar van de derde graad van het bso (273 leerlingen van de 324) (Tabel 8). Daarnaast stroomden ook 23 bso-leerlingen uit het derde jaar naar het naamloos leerjaar door. De instroom uit het buitengewoon secundair onderwijs is beperkt, evenals het aantal leerlingen uit het tso⁸. Van een aantal leerlingen is het onduidelijk wat ze het voorgaande jaar aan de inschrijving hebben gedaan (bijv een opleiding in het buitenland, ...). Vijf leerlingen komen uit een Okan-klas.

5.3.2 DE VOORAFGAANDE STUDIERICHTING IN BSO

Het grootste aantal leerlingen van het tweede leerjaar kwam uit Kantoor en Verzorging, gevolgd door Verkoop, Dierenzorg, Onthaal & recreatie en Organisatiehulp (Tabel 9). De instroom uit het derde leerjaar was heel gespreid. Drie leerlingen deden het naamloos leerjaar opnieuw. Ten opzichte van het aantal afgestudeerden, waren er naar verhouding veel leerlingen uit Onthaal & recreatie en Dierenzorg die het naamloos leerjaar volgden.

⁸ Leerlingen die geslaagd zijn in de tweede leerjaar van het tso kunnen zich niet inschrijven voor het naamloos leerjaar. Wellicht zijn de ingeschreven tso-leerlingen niet geslaagd in de richting waarin ze het jaar ervoor ingeschreven waren.

Tabel 9: Studierichtingen van het bso waaruit leerlingen naar het naamloos leerjaar doorstromen (schooljaar 2020-2021)

Leerjaar	Studierichting	Aantal	Getuigschriften 2 ^e j 3e graad (2019-2020)	Verhouding	
2	Auto	1	470	0,21	
	Bouwplaatsmachinist	1	37	2,70	
	Brood- en banketbakkerij en confiserie	3	165	1,82	
	Dierenzorg	24	214	11,21	
	Elektrische installaties	8	788	1,02	
	Grootkeuken	2	52	3,85	
	Haarzorg	6	608	0,99	
	Houtbewerking	9	926	0,97	
	Kantoor	74	1845	4,01	
	Lassen-constructie	1	536	0,19	
	Moderealisatie en -verkoop	7	193	3,63	
	Onthaal en recreatie	14	70	20,00	
	Organisatiehulp	10	304	3,29	
	Publiciteitsgrafiek	9	279	3,23	
	Restaurant en keuken	6	298	2,01	
	Ruwbouw	3	189	1,59	
	Schilderwerk en decoratie	1	113	0,88	
	Tweewielers & lichte verbrandingsmotoren	1	20	5,00	
	Verkoop	28	478	5,86	
	Verzorging	65	2788	2,33	
	3	Gespecialiseerde dierenverzorging	2	206	
		Haarstijl	2	499	
		Industriële elektriciteit	2	557	
Industriële houtbewerking		1	224		
Installateur gebouwenautomatiseer. dual		1	22		
Interieurinrichting		1	285		
Kantooradministratie en gegevensbeheer		2	1287		
Kinderzorg		3	858		
Meerkleurendruk-drukwerkveredeling		1	36		
Naamloos leerjaar		3			
Organisatie-assistentie		1	195		
Thuis- en bejaardenzorg/zorgkundige		2	1439		
Verkoop en vertegenwoordiging		1	137		
Winkelbeheer en etalage	1	291			

5.3.3 KLASSAMENSTELLING

De meeste scholen rekruteerden leerlingen uit uiteenlopende richtingen. In één school kwamen alle leerlingen behalve één uit dezelfde studierichting. Alle scholen met meer dan twee leerlingen hadden leerlingen uit minimaal drie verschillende richtingen. De meeste scholen hadden een richting waar een groter aantal leerlingen vandaan komt.

Als we vertrekken vanuit de verschillende studierichtingen zien we dat de richtingen met een grote doorstroom naar het naamloos leerjaar over verschillende scholen verspreid zaten. Ook de leerlingen uit de OKAN-klas zaten over verschillende scholen gespreid.

Dat alles maakt dat de meeste klassen van het naamloos leerjaar leerlingen hebben met een uiteenlopende achtergrondkennis. Inspelen op deze verschillen zal dan wellicht voor elke school een grote uitdaging zijn.

5.3.4 ZELFDE OF ANDERE SCHOOL VOOR HET NAAMLOOS LEERJAAR

Tabel 10: Aantal leerlingen die het naamloos leerjaar volgen in dezelfde school als het voorgaande jaar

	Zelfde	Andere	Totaal
School	131	179	324

De meerderheid van de leerlingen verandert van school om het naamloos leerjaar te volgen (Tabel 10).

Tabel 11: Aantal scholen met meer of minder leerlingen die doorstromen uit de eigen school

Herkomst van de leerlingen in naamloos leerjaar	Aantal scholen
Meer leerlingen uit zelfde school	9
Evenveel leerlingen uit zelfde of andere school	4
Meer leerlingen uit andere school	11

Elf scholen trokken meer leerlingen uit andere scholen aan dan hun eigen school (Tabel 11). Scholen met veel leerlingen (meer dan 16) trokken meer leerlingen uit andere scholen aan dan uit de eigen school.

5.4 Doorstroom van leerlingen uit het naamloos leerjaar naar het hoger onderwijs

Er zijn een beperkt aantal cijfers over de doorstroom naar het hoger onderwijs van leerlingen die het naamloos leerjaar met succes hebben afgerond. De cijfers moeten met de nodige omzichtigheid worden bekeken omdat de aantallen klein zijn waardoor toevallige verschillen grote schommelingen teweeg brengen. Bovendien is de huidige situatie van doorstroom anders dan in de toekomst, wat maakt dat de huidige instroom in het naamloos leerjaar niet noodzakelijk de toekomstige instroom zal zijn. Nu hebben leerlingen immers nog steeds de keuze tussen een specialisatiejaar of een naamloos leerjaar.

De participatiegraad van leerlingen uit het naamloos leerjaar aan het hoger onderwijs wisselt (Tabel 12). Niet alle leerlingen stroomden door naar het hoger onderwijs. De participatiegraad is wel hoger in vergelijking met bso-leerlingen in het algemeen (Tabel 4).

Tabel 12: Participatiegraad van leerlingen uit het naamloos leerjaar in het hoger onderwijs (Let op: kleine aantallen)

	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Participatiegraad	94.12%	87.50%	81.82%	89.74%

De leerlingen van het naamloos leerjaar kozen voor een breed pallet aan bacheloropleidingen (Tabel 13). Leerlingen stroomden vooral door naar een professionele bachelor.

Tabel 13: Aantal inschrijvingen van generatiestudenten in een bacheloropleiding rechtstreeks vanuit het naamloos leerjaar (periode 2016-2017 tot 2020-2021)

Professionele bachelor	N		NN
Agro- en biotechnologie	5	Media en entertainment business	2
Audiovisuele technieken	1	Mondzorg	4
Autotechnologie	1	Multimedia en de communicatietechnologie	1
Bedrijfsmanagement	51	Office management	10
Biomedische laboratoriumtechnologie	5	Onderwijs: Kleuteronderwijs	9
Bouw	3	Onderwijs: Lager onderwijs	15
Chemie	6	Onderwijs: Secundair onderwijs	18
Communicatiemanagement	2	Orthopedagogie	16
Digital arts en entertainment	1	Orthopedie	2
Elektromechanica	1	Sociaal werk	18
Elektronica-ICT	2	Sociale readaptatiewetenschappen	3
Energiemanagement	1	Sport en bewegen	1
Energietechnologie	1	Toegepaste architectuur	2
Ergotherapie	5	Toegepaste informatica	7
Grafische en digitale media	1	Toegepaste psychologie	14
Hotelmanagement	1	Toerisme en recreatiemanagement	2
Informatiemanagement en de multimedia	1	Vastgoed	7
Interieurvormgeving	5	Verpleegkunde	14
Integrale veiligheid	1	Voedings- en dieetkunde	1
Journalistiek	2	Vroedkunde	5
Logopedie en audiologie	7		
Academische bachelor	N		N
Architectuur	2	Productontwikkeling	1
Biomedische wetenschappen	1	Revalidatiewetenschappen en kinesitherapie	1
Criminologie	2	Sociologie	1
Geschiedenis	2	Taal- en letterkunde	1
Industriële wetenschappen	1	Toegepaste economische wetenschappen	1
Ingenieurswetenschappen	1	Toegepaste taalkunde	1
Politieke wetenschappen	1		

Voor de zes populairste bacheloropleidingen voor leerlingen van het naamloos leerjaar werd gekeken welke richting ze in het zesde jaar volgen (het jaar voor ze naar het naamloos leerjaar kwamen) (Tabel 14). Uit deze tabel blijkt dat jongeren soms kiezen voor het naamloos leerjaar om van discipline te veranderen (bijvoorbeeld van Ruwbouw naar bachelor in het onderwijs: lager onderwijs). Anderen blijven in dezelfde sector (bijvoorbeeld van verzorging naar bachelor in het sociaal werk).

Tabel 14: Inschrijving in het jaar voor en na het naamloos leerjaar (periode 2015-2016 tot 2019-2020)(alleen rechtstreekse doorstroom is opgenomen)

Leer jaar	Studierichting SO	Kleuter onderwijs	Lager onderwijs	Secundair onderwijs	Sociaal werk	Ortho-pedagogie	Bedrijfs Management
6	Auto						1
6	Brood- en banketbakkerij en confiserie						1
6	Centrale verwarming en sanitaire installaties	1					
6	Dierenzorg						1
6	Elektrische installaties			1			1
6	Grootkeuken						2
6	Haarverzorging dual					1	
6	Haarzorg	1		1			
6	Houtbewerking					2	2
6	Kantoor		2	5	2	3	21
6	Landbouw						1
6	Lassen-constructie						1
6	Moderealisatie en -verkoop						1
6	Onthaal en recreatie		1				1
6	Organisatiehulp	1				1	
6	Publiciteitsgrafiek	1		1	1		
6	Restaurant en keuken	1					1
6	Ruwbouw		1				
6	Schilderwerk en decoratie			1			
6	Verkoop			2	1		5
6	Verzorging	3	10	4	12	8	4
6	Werktuigmachines			1			
7	Kantooradministratie en gegevensbeheer						2
7	Kinderzorg		1				
7	NLJ	1		2	1		2
7	Organisatie-assistentie						
	Niet-gekende studierichting/ studierichting niet van toepassing					1	4
	Onthaal voor anderstalige nieuwkomers				1		
	Totaal	9	15	18	18	16	51

5.5 Conclusie

Het aanbod rond het naamloos leerjaar breidt de laatste jaren snel uit:

- Het aantal leerlingen in het naamloos leerjaar is de afgelopen vijf schooljaren verachtvoudigd (Tabel 6). Hoewel dit aantal in het totaal aantal diploma's in het derde jaar van de derde graad beperkt is (bijvoorbeeld 10 440 diploma's in 2019-2020), is de groei niet te verwaarlozen.
- Het aantal aanbieders van het naamloos leerjaar breidt snel uit (Tabel 7).
- Het naamloos leerjaar trekt leerlingen uit veel verschillende richtingen aan (Tabel 9) die samen in de klas zitten.
- Veel leerlingen starten daadwerkelijk in het hoger onderwijs en ze kiezen voor uiteenlopende opleidingen. Het lijkt erop dat jongeren soms kiezen voor het naamloos leerjaar om van discipline te veranderen, terwijl anderen in dezelfde sector blijven (Tabel 14)

De verwachting is dat het aantal aanbieders en aantal leerlingen in het naamloos leerjaar nog verder zal toenemen, onder invloed van de vernieuwing van het secundair onderwijs.

Reflectie

De verwachtingen ten aanzien van het naamloos leerjaar zijn hoog: de leerlingen hebben een diverse achtergrond en willen naar uiteenlopende opleidingen in het hoger onderwijs. Een doordachte keuze van de inhoud van het curriculum in het naamloos leerjaar is daarom belangrijk. Daarnaast is een goed informatie over hoger onderwijs zodat leerlingen met realistische verwachtingen keuzes kunnen maken

6 De inrichting van het naamloos leerjaar

Wie een naamloos leerjaar wil inrichten, kan zelf mee bepalen hoe het aanbod eruit gaat zien. Deze paragraaf biedt hiervoor inspiratie. We schetsen hier eerst de huidige regelgeving rond het naamloos leerjaar (6.1), vervolgens bieden we inspiratie uit twee bronnen: het huidige aanbod van naamloze leerjaren (6.2) en de literatuur over factoren die samenhangen met studiesucces in het hoger onderwijs (6.3). Ten slotte werpen we een blik op het aanbod vanuit UCLL voor het naamloos leerjaar (6.4).

De regels voor de toekomstige voorbereidende jaren liggen nog niet vast en kunnen hier dus niet besproken worden. Uit gesprekken met beleidsverantwoordelijken lijkt de vrijheid in de inrichting grotendeels behouden te blijven.

6.1 Vereisten vanuit de regelgeving

6.1.1 PROGRAMMATIEAANVRAAG: PROCEDURE

Tot en met 2024-2025 kan het naamloos leerjaar vrij worden geprogrammeerd.

De secundaire scholen verbonden aan de katholieke koepel moeten bijkomend voorafgaand ter goedkeuring een aanvraagformulier indienen bij de diocesane plannings- en coördinatiecommissie voor het Katholiek Onderwijs, en dit voor 30 november.

6.1.2 LESSENTABEL

Aantal algemene regels

- Het aantal lestijden voor een richting bedraagt minimaal 28 en maximaal 36 wekelijkse lestijden.
- Een lessentabel van een richting bestaat uit verschillende soorten uren:
 - basisvorming (Algemene Vakken)
 - specifieke vorming (Technische/Praktijkvakken)
- De basisvorming omvat het geheel van de eindtermen die voor een structuuronderdeel toepasbaar zijn, aangevuld met het levensbeschouwelijk onderricht. In het derde leerjaar van de derde graad is er enkel basisvorming in zover het structuuronderdeel wordt bekrachtigd met een diploma van secundair onderwijs (dat toegang verleent tot bacheloropleidingen).
- Voor het derde leerjaar van de derde graad bso, al dan niet ingericht onder de vorm van een specialisatiejaar (tot en met 2024-2025) moet de basisvorming worden samengesteld uit algemene vakken (AV) moet alleszins de onderstaande vakken bevatten:
 - godsdienst of niet-confessionele zedenleer (voor het officieel onderwijs)
 - godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing of eigen cultuur en religie (voor het vrij onderwijs)
 - Nederlands
 - Frans of Engels
 - maatschappelijke vorming OF geschiedenis en aardrijkskunde
 - lichamelijke opvoeding

Twee of meer van deze vakken kunnen worden geïntegreerd onder project algemene vakken. De integratie van het vak Frans of Engels vergt altijd het akkoord van het betrokken personeelslid belast met project algemene vakken in het derde leerjaar van de derde graad bso.

- In het gemoderniseerd secundair onderwijs vanaf 2024-2025 wordt het aan de onderwijzinrichters overgelaten om de vakken of vakkenclusters (= een groep van twee of meer vakken) te bepalen waarin de basisvorming zal worden verstrekt. Dit sluit aan bij het gegeven dat de nieuwe eindtermen die onderdeel vormen van de modernisering, worden geformuleerd in functie van sleutelcompetenties en niet meer in functie van vakken.

Binnen een naamloos leerjaar moet de basisvorming ten minste 28 uren per week bedragen. Dat is een groot verschil in vergelijking met de specialisatiejaren. In een specialisatiejaar bedraagt deze basisvorming ten minste 12 uren per week met daarenboven tenminste 14 uren/week technische vakken en/of praktische vakken.

6.1.3 LEERPLAN

Binnen het **GO!, POV en OVSG** is er een leerplan van het naamloos leerjaar voorhanden, zie [LEERPLAN SECUNDAIR ONDER⁹WIJS \(g-o.be\)](#).

Binnen dit leerplan wordt van de volgende krijtlijnen vertrokken:

- 28 lestijden (basisvorming)
- Er werd geen leerplan voor het specifiek gedeelte ontwikkeld, zodat scholen de kans krijgen om maximaal in te spelen op de verschillende leerlingenprofielen.
- Het referentiekader voor de doelstellingen van dit leerplan zijn de eindtermen voor het derde leerjaar derde graad bso. Deze eindtermen gelden zowel voor de specialisatiejaren bso als het naamloos leerjaar bso. Ze leiden immers tot hetzelfde diploma secundair onderwijs (bso). Deze eindtermen zijn vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de vakgebonden eindtermen van het derde leerjaar van de derde graad van het gewoon beroepssecundair onderwijs van 20 september 2002, zoals gewijzigd. Waar mogelijk en zinvol wordt rekening gehouden met de nieuwe eindtermen dubbele finaliteit die ook een doorstroom naar het hoger onderwijs beogen, uiteraard onder voorbehoud van de goedkeuring van deze eindtermen. Er wordt gewerkt met inhoudelijke en transversale modules. De transversale modules (en doelen) worden aan één of meer inhoudelijke modules gekoppeld.
- Leerinhouden worden afgebakend.

Voor **scholen van het Katholiek onderwijs** is er geen leerplan voorhanden. Zij moeten zelf een schoolleerplan opstellen. Dat is een leerplan dat de school zelf schrijft en bij de onderwijsinspectie indient. Na goedkeuring kan ze ermee aan de slag. De school mag op elk tijdstip van het jaar een leerplan indienen bij de onderwijsinspectie. Als de school het volgend schooljaar ermee aan de slag wil, moet dit leerplan het wel ten laatste op 31 januari van het lopende schooljaar ingediend worden. Meer info hierover vind je op: [Indieningsmodaliteiten onderwijsinspectie schoolleerplan¹⁰](#).

De praktijk wijst uit dat scholen binnen het Katholiek onderwijs onderling leerplannen uitwisselen. Als mogelijke ondersteuning bij ontwerp en gebruik kunnen zij terecht bij de pedagogische begeleidingsdienst. Tot 2024-2025 kunnen de secundaire scholen zich baseren op de leerplannen van de derde graad tso en waar al mogelijk op de nieuwe eindtermen dubbele finaliteit, omwille van de doorstroom naar de professionele bachelor.

6.1.4 CONCLUSIE

Op dit moment is er veel ruimte voor eigen invulling en de scholen kunnen zich nu profileren in een bepaalde richting, zij het zonder enig engagement naar het toekomstig studieaanbod.

⁹ <https://pro.g-o.be/blog/Documents/Leerplan%20Naamloos%20leerjaar.pdf>

¹⁰

<https://www.onderwijsinspectie.be/nl/leerplanadvisering#:~:text=Je%20kunt%20een%20leerplan%20op,vo%20ora%20aan%20dat%20schooljaar%20indienen.>

6.2 Inspiratie vanuit analyse van het huidige aanbod op basis van lessentabellen

We maakten een analyse van het beschikbare aanbod in schooljaar 2020-2021, op basis van de websites van de scholen die volgens onderwijskiezer het naamloos leerjaar aanboden.

6.2.1 AANTAL UREN

Tabel 15: Verdeling van het aantal lesuren over de verschillende scholen in schooljaar 2020-2021

Aantal uren	Aantal scholen
28u	5
30u	2
32u	6
33u	1
34u	7

Het aantal wekelijks geprogrammeerde uren varieert tussen de 28u en 34u (Tabel 15). De meeste scholen bieden meer dan de minimale 28u aan.

Reflectie

Uit de gesprekken die we voerden met leerlingen en leerkrachten gaven leerlingen aan het te appreciëren om enkele uren **vrij geroosterd** te krijgen, waarbij ze de keuze krijgen om al dan niet gebruik te maken van een **remediëringsaanbod**. Ook leerkrachten gaven aan tijdens die remediëringsuren sterker te kunnen inspelen op de individuele noden van leerlingen. En dat dit de zelfsturing van leerlingen stimuleert omdat ze moeten beslissen of ze de remediëring al dan niet nodig hebben.

Reflectie

Tijdens de gesprekken met leerlingen bleek dat leerlingen het soms moeilijk vonden om (opnieuw) te moeten werken voor school. Ze gaven aan dat ze het niet eenvoudig vonden om thuis alleen te leren. Een mogelijkheid zou kunnen zijn om voor de leerlingen een lokaal te voorzien waar ze kunnen studeren na hun lessen. Ze kunnen daar alleen of samen met anderen leren.

6.2.2 LESSENTABELLEN

Uit de analyse van de lessentabellen komen een aantal gelijkenissen en verschillen naar voren. De algemene vakken komen aan bod, met een variatie in het aantal uren en een variatie in vakkenclusters (Tabel 16).

Tabel 16: Bespreking van de lestabellen van de aanbieders van het naamloos leerjaar (in schooljaar 2020-2021)

Vak(kencluster)	Bespreking	
2u godsdienst of 2u levensbeschouwing	Het aanbod is hier heel gelijkaardig over de scholen heen. De meeste scholen kiezen voor ofwel godsdienst, ofwel levensbeschouwing/zedenleer. Eén school vormt met 1u godsdienst een uitzondering.	
2u lichamelijke opvoeding	Op één school na, die 1u voorziet voor lichamelijke opvoeding, richten alle scholen 2u lichamelijke opvoeding in. In één school wordt beweging gekoppeld aan gezondheid.	
4 à 5 u Nederlands	3u	1 school
	4u	6 scholen
	5u	12 scholen

	6u	1 school
	Uitzondering vormt 1 school die Nederlands niet apart aanbiedt maar integreert in een vakkencombinatie met Frans en Engels. Dit pakket, genaamd 'Talen (Nederlands, Frans en Engels)' vormt 8u in totaliteit.	
4 à 5u Wiskunde	4u	5 scholen
	5u	15 scholen
	Uitzondering vormt 1 school die Wiskunde niet apart aanbiedt maar integreert in een vakkencombinatie met andere wetenschappen. Dit pakket, genaamd 'Wetenschappen (Bio, Chem, Fys en Wisk)' vormt 8u in totaliteit. Soms wordt aan wiskunde ook een extra aanbod remediëring toegevoegd (4+1).	
3 à 6u Natuurwetenschappen	2u	1 school. Opvallend is dat deze school op het lessenrooster ook 5u Economie voorziet, omwille van het ruime aanbod aan richtingen binnen Handel.
	3u	4 scholen
	4u	3 scholen, waarvan 1 school niet de term 'Natuurwetenschappen' gebruikt maar op het lessenrooster 'bio en chemie' schrijft.
	5u	3 scholen
	6u	8 scholen waarvan 1 school dit als een optie aanbiedt, naast de optie 'Economie'
	8u	1 school. Hierin zit ook wiskunde vervat.
	Het aanbod loopt hier sterk uiteen. Het kan heel beperkt zijn tot een grote focus krijgen. Soms komen fysica en chemie afzonderlijk aan bod.	
3u Frans èn 3u Engels	De meeste scholen bieden Frans en Engels aan, ondanks de ruimte in de regelgeving om voor één van beiden te kiezen. Eén school verplicht leerlingen alleen Frans te volgen naargelang de gevolgde voorafgaande richting en de competenties voor Frans van de leerling. Eén school kiest voor alleen Engels. Een minderheid van de scholen biedt de talen geïntegreerd aan in het lessenrooster.	
2 à 6 u Mavo of Mens en Samenleving / Geschiedenis en Aardrijkskunde / Cultuurwetenschappen/ Gedragwetenschappen / Sociale wetenschappen	Ongeveer 2/3e van de scholen richt Mavo of Mens en Samenleving in voor 2u tot 6u. Afhankelijk van het aantal uren wordt er bijkomend gekozen voor een toevoeging van Gedragwetenschappen, Cultuurwetenschappen, Sociale wetenschappen, Economie, project/seminarie of een ander vak. Waar er geen Mavo of Mens en Samenleving staat geprogrammeerd, komen de andere vakken sterker afzonderlijk aan bod. Eén school voorziet zo 1u geschiedenis, 1u aardrijkskunde en 5u economie.	
2 à 6u Business & finance of Economie	In bepaalde scholen valt economie onder maatschappelijke vorming. Bij de helft van de scholen is het een afzonderlijk onderdeel in het lesrooster. Sommige scholen voorzien Economie als een optievak. Sommige scholen kiezen ervoor om bedrijfsbeheer aan te bieden omdat in Wallonië en Brussel een attest bedrijfsbeheer wordt verwacht bij het oprichten van een eigen bedrijf.	
2 à 5u Project / Seminarie / Onderzoek	Hier komen uiteenlopende zaken aan bod, soms in combinatie met het schrijven van papers of een eindwerk. Sommige scholen bieden Recht, Mediawijsheid of Informatica als afzonderlijke vakken aan.	
Opties	Bepaalde scholen bieden keuzemogelijkheden bijvoorbeeld een optie Economie of natuurwetenschappen van elk 6u of een keuze tussen Economie, sociale wetenschappen of STEM voor 5u; een optie bedrijfsbeheer van 2u, een mogelijkheid om een aantal uren praktijkvakken te volgen, een keuzevak te kiezen, of om een opleidingsonderdeel in het hoger onderwijs op te nemen. Anderen bieden vakinhouden op maat van de student, zonder op voorhand opties te definiëren.	
Trajectbegeleiding	Veel scholen voorzien trajectbegeleiding, ondersteuning bij het ontwikkelen van leervaardigheden bij de leerlingen of remediëring, al dan niet geïntegreerd in projectwerking.	

Reflectie

Uit de gesprekken met leerlingen merkten we op dat leerlingen het krijgen van **afzonderlijke vakken** waarderen. Ze gaven aan dit in het bso vaak als een gemis te hebben ervaren omwille van het projectmatige karakter van de algemene vakken. Vooral voor Nederlands en wiskunde kwam dit naar boven.

Ook apprecieerden ze dat ze bij het vak moderne vreemde talen (integratie Frans en Engels) de **mogelijkheid kregen om zich sterker in één bepaalde taal te kunnen professionaliseren**. Dit zagen ze als een meerwaarde i.f.v. de richting die ze willen uitgaan.

Reflectie

In de gesprekken gaven leerlingen aan dat ze het hoger onderwijs niet goed kenden, zowel wat betreft structuur (graduaat, professionele en academische bachelors), mogelijke richtingen als de werking van hogeschool. Sommigen denken bijvoorbeeld vooral aan hoorcolleges in grote aula's met lange monologen.

Een **studieoriëntering en kennismaking met het hoger onderwijs** helpt hen om een doordachte studiekeuze te maken. Dat kan bijvoorbeeld in een vak als 'seminarie' of 'projectwerk' waar leerlingen een eigen gekozen vraag i.v.m. verder studeren moeten onderzoeken. Ook georganiseerde bezoeken aan hogescholen worden als waardevol ervaren. Omdat deze leerlingen het hoger onderwijs niet goed kennen, is specifieke aandacht hiervoor aangewezen. Zie 6.4 voor het aanbod van UCLL in verband met studieoriëntering

6.2.3 NAAMGEVING

Scholen kiezen vaak voor een andere/bijkomende titel voor de richting dan het weinig zeggende 'naamloos leerjaar'. In Tabel 17 staat een bloemlezing van naamvarianten.

Tabel 17: Aantal varianten in benaming

Varianten in benaming
- Voorbereidingsjaar/voorbereidend jaar voor het hoger onderwijs
- Opstapjaar naar het hoger onderwijs
- Schakeljaar (hoger onderwijs)
- 7+ Schakeljaar secundair onderwijs – Hoger onderwijs
- SOHO
- Zevende jaar schakel+
- Connect
- Brug 7
- 7even up
- 7 connect

6.3 Inspiratie vanuit de literatuur over studentgebonden factoren van studiesucces in het hoger onderwijs, aangevuld met getuigenissen

Omdat de overgang van secundair naar hoger onderwijs voor veel studenten moeilijk is (en niet alleen voor studenten met een bso-achtergrond) is het interessant om te kijken welke factoren een relatie met studiesucces hebben. Dat inzicht kan behulpzaam zijn om de overgang te ondersteunen, voor alle studenten en in het bijzonder voor studenten voor wie de overgang niet vanzelfsprekend is.

Studiesucces kan op verschillende manieren worden nagegaan. Eén manier is het al dan niet blijven in dezelfde studierichting, ook aangeduid met de drop-out. Dit wordt gebruikt in het theoretisch 'student integration model' van Tinto (1993) en in onderzoek. Andere manieren zijn het gemiddelde van de behaalde punten zoals in het Grade Point Average (GPA), het al dan niet slagen voor een deel van de opleiding, of studierendement. Studierendement is de verhouding tussen het aantal behaalde en opgenomen studiepunten. Deze laatste maat wordt in Vlaams onderzoek vaak gebruikt.

Verschiede factoren zijn verbonden met studiesucces in het hoger onderwijs. Dit kan worden opgesplitst in twee grote categorieën: student- en opleidingsgebonden factoren. Dit deel gaat over de studentgebonden factoren. Opleidingsgebonden factoren worden besproken in punt 7.

Voor de bespreking van de studentgebonden factoren nemen we de ordening uit de meta-analyse van Richardson en haar collega's (2012) als uitgangspunt (

Tabel 18). Zij onderscheiden traditionele factoren van psychologische factoren. Deze psychologische factoren splitsen ze op in vijf categorieën die elkaar deels overlappen: persoonlijkheidsfactoren, motiefactoren, zelfregulatiefactoren, leerstrategieën en psychosociale contextuele invloeden.

Waar mogelijk koppelen we dit meteen ook aan resultaten van onderzoek bij Vlaamse studenten (Glorieux et al., 2015; Lacante et al., 2001; Pinxten et al., 2015; van Daal et al., 2013) en onderzoek bij UCLL-studenten (Hooge, 2021). Voor de UCLL-studenten focussen we op het studierendement in januari van de eerstejaarsstudenten die in het studentsysteem FIND worden gevolgd¹¹. Dit UCLL-instrument ondersteunt de studenten in het krijgen van gelijkwaardige begeleiding, met oog voor het welbevinden en zelfregie van de student, vanuit een holistische visie. Bij de interpretatie is het belangrijk om voor ogen te houden dat studenten na de januari-examens nog een tweede examenkans hebben in september. Het studierendement voor het volledige jaar zal daarom in de meeste gevallen hoger liggen dan dat van januari. Daarnaast vullen we dit aan met een aantal getuigenissen van studenten met een bso-achtergrond. We hebben hiervoor interviews gedaan met negen studenten die in fase 2 of hoger zitten van een UCLL-opleiding. Op één student na hadden ze allen een specialisatiejaar gevolgd, de andere student had via de examencommissie het diploma behaald. De interviews hebben we woordelijk uitgeschreven en vervolgens geanalyseerd¹². De citaten zijn geanimeerd en de gebruikte namen zijn pseudoniemen.

¹¹ In het totaal vulden 44% van de eerstejaarsstudenten deze bevraging in.

¹² Een uitgebreide bespreking van deze resultaten kan opgevraagd worden bij An Verburgh (an.verburgh@ucll.be)

Tabel 18: Studentgebonden factoren (Naar Richardson et al., 2012)

Traditionele factoren	Psychologische voorspellers				
	Persoonlijkheid	Motivatie	Zelfregulatie & leerstrategieën	Leeraanpak	Psychosociale contextuele factoren
IQ Studiesucces SO (oa gemiddeld resultaat, specifieke vakken, centrale toetsen)	Consciëntieusheid Openheid Neuroticisme Extraversie Vriendelijkheid Uitstelgedrag Need for cognition EQ	Locus of control Pessimistische attributie stijl Optimisme Ac zelf-effectiviteit Performance zelf-effectiviteit Eigenwaarde Ac intrinsieke motivatie Ac extrinsieke motivatie Leeroriëntatie Prestatieoriëntatie Prestatieoriëntatie vermijdend Aspiratie	Faalangst Herhaling Organiseren Relateren & structuren Kritisch verwerken Metacognitie Inspanningsregulatie Hulp zoeken Peer leren Tijdsmanagement Concentratie	Diepte benadering Oppervlakkige aanpak Strategische aanpak	Sociale integratie Ac integratie Instellingsintegratie Studie commitment Sociale ondersteuning Stress Academische stress Depressie

*ac=academisch

6.3.1 TRADITIONELE FACTOREN

Wanneer gekeken wordt naar verschillende studies samen, blijkt intelligentie een kleine positieve samenhang te hebben met studiesucces in het hoger onderwijs. In een onderzoek bij Vlaamse studenten bleek IQ geen significante invloed te hebben op het verderzetten van de opleiding.

Studiesucces in het secundair onderwijs heeft een mediumgrote samenhang. Bij Vlaamse universiteitsstudenten blijkt het aantal uren wiskunde en klassieke talen positief samen te hangen met studiesucces in het eerste jaar, net als behaalde resultaten voor wiskunde en Nederlands. In Vlaanderen, waar er geen centrale toetsen zijn op het einde van het secundair onderwijs wordt vaak de onderwijsvorm (aso, tso, kso en bso) of studierichting als variabele onderzocht. Het gemiddelde studierendement van studenten met een bso-achtergrond ligt lager dan dit van studenten met een aso achtergrond, respectievelijk 0.33 en 0.72 (Glorieux et al, 2015). UCLL-studenten die niet slagen voor een (oriënterende) taaltest hebben gemiddeld genomen een lager studierendement (.52) dan studenten die wel slagen voor de test (.72). Bij UCLL-studenten is de impact van de onderwijsvorm in het secundair onderwijs vergelijkbaar met wat in de literatuur wordt beschreven maar hoger voor bso-studenten: het studierendement van UCLL-eerstejaarsstudenten in januari is het hoogste voor aso-studenten (.79), gevolgd door tso-studenten (.57). Het studierendement van bso-studenten is het laagste (.52).

Bachelor studenten met bso-achtergrond aan het woord

'In mijn bso-opleiding werd er heel weinig aandacht besteed aan Nederlands. We moesten daar ook geen teksten kunnen schrijven [...] Ik schreef heel veel hoe ik het zeg, maar niet in mooie AN-taal. [...] Ik maakte ook veel schrijffouten op 'dt', omdat ik dit in het bso nooit deftig heb geleerd. Maar daar hebben ze me wel goed in begeleid. Ik had dan wel herexamens en daarbij gaven ze me ook gerichte feedback, waar ik mee aan slag kon. Ik merk nu ook wel dat ik daar echt op ben vooruitgegaan.'
(Jessie)

Gezien het belang van taalvaardigheid loont het om in het voorbereidend jaar de taalvaardigheden van leerlingen verder te ontwikkelen, zowel qua woordenschat, als lezen (hoofdideeën uit een tekst halen) en schrijven. Er kan hiervoor gebruik gemaakt worden van verschillende oefenmogelijkheden, bijv. <https://www.ucll.be/nl/taaltoets-orient>; <https://columbus.onderwijskiezer.be/>

Daarnaast zijn ook nog aantal andere factoren van belang zoals geslacht, leeftijd en sociaal economische situatie. Vrouwelijke studenten ervaren over het algemeen minder moeilijkheden dan mannelijke studenten. Oudere studenten maken betere keuzes en hebben een betere studievoortgang maar studenten die studieduurvertraging hebben opgelopen in het secundair onderwijs, hebben doorgaans een lager studierendement.

6.3.2 PSYCHOLOGISCHE FACTOREN

6.3.2.1 Persoonlijkheid

Uit de metareview van Richardson en haar collega's bleek dat consciëntieusheid en need for cognition¹³ een significante maar kleine positieve samenhang en uitstelgedrag een kleine negatieve samenhang met Grade Point Average (GPA) hadden. Ook bij Vlaamse studenten blijkt dat naarmate studenten consciëntieuzer zijn, ze meer geneigd zijn om in de opleiding te blijven. Wanneer andere factoren, zoals zelfsturing of studiecommitment worden meegenomen, verdwijnt het effect. Ook heeft consciëntieusheid geen significante samenhang met het aantal behaalde credits.

6.3.2.2 Motivatie

Uit de motivationele factoren die Richardson en haar collega's onderzochten, blijkt dat voornamelijk academische en prestatie zelfeffectiviteit, aspiratie (grade goal) een middelgrote tot grote (voor prestatie zelfeffectiviteit) samenhang met studiesucces hebben. De samenhang met prestatie zelfeffectiviteit was groter dan intelligentie of resultaten in het secundair onderwijs. Een gelijkaardige impact voor zelfeffectiviteit werd bij Vlaamse studenten vastgesteld. De impact van intrinsieke of autonome motivatie is eerder beperkt.

6.3.2.3 Zelfregulatie en leerstrategieën

De verwerkingsstrategieën 'kritisch verwerken, relateren en structureren' hebben een positieve samenhang met studiesucces, terwijl memoriseren of organisatie geen samenhang vertonen. Parallel hieraan zien we dat UCLL-studenten die zwak scoren op relateren en structureren (informatieverwerking), in januari een lager studierendement behalen in vergelijking met studenten die hierop hoger scoren. Verschillend met de metareview is dat bij UCLL-studenten die zwak scoren op organisatie (selecteren van hoofdideeën) ook een lager studierendement halen.

Bachelor studenten met bso-achtergrond aan het woord

'Ik wist in het begin ook niet hoe ik moest samenvatten, wat relevant was. Ik ben toen wel met één docent gaan praten na een aula-les omdat ik vind dat zij toch wel heel goed kan lesgeven. Ze heeft me dan uitgelegd welke info ik relevant moet vinden. Dat heeft me echt geholpen.'
(Cléo)

¹³ Need for cognition is de interesse om informatie uit te pluizen, zaken uitgebreider te onderzoeken, dingen beter te begrijpen en daarvoor moeite te doen.

Bachelor studenten met bso-achtergrond aan het woord

'Dus in het begin was het in de bachelor wel heel hard zoeken: van hoe moet ik studeren en hoe moet ik dat aanpakken. In bso verleer je het studeren, naar mijn mening toch. Je verleert hoe je grote hoeveelheden moet studeren. Dus ja, ik was daar niet zo goed op voorbereid. Uiteindelijk is het dan wel gegaan, maar in het begin was het heel erg zoeken.'
(Birthe)

Bachelor studenten met bso-achtergrond aan het woord

'Het eerste jaar, ik vergeet dat nooit nog. Mijn eerste vakken waren X, Y en Z. [...] En die vrouw begon toen te vertellen over een literatuurlijst en dat we moesten refereren volgens de APA-normen. Er was ook een hele cursus van X en Y. Mijn bureau lag helemaal vol. Ik wist niet waaraan ik moest beginnen. Ik dacht dat het me niet zou lukken. Ik wist nog eens niet wat een literatuurlijst was, en dan die wetenschappelijke bronnen. Dat was heel heftig, ik zal het nooit vergeten. Ik dacht echt dat het te veel was en ik het niet zou gaan halen. Toen ben ik beginnen plannen. Er is een mapje op Toledo dat we konden gebruiken om te leren plannen. En toen ben ik zo beginnen inplannen wanneer ik ging samenvatten, welke vakken, ... [...] Ik had me toch wel effe verschoten, amai.'
(Cléo)

Reflectie

Gezien het belang van studievaardigheden en de moeilijkheden die zowel leerlingen als studenten in verband daarmee ervaren (hebben), is aandacht voor studievaardigheden in het voorbereidend jaar aangewezen. Voor mogelijke aanpakken hierrond verwijzen we graag naar de uitgebreide literatuur die hierrond voor handen is.

Metacognitie, concentratie en timemanagement hebben een kleine positieve samenhang. Ook bij UCLL-eerstejaars lijken dergelijke patronen zich af te tekenen (zelftesting, concentratie en tijdbeheer).

Inspanningsregulatie heeft een mediumsterkte samenhang met studiesucces: naarmate studenten aangeven goed te kunnen doseren en volhouden, hebben ze een hoger GPA. Ook bij de eerstejaarsstudenten van UCLL komt een dergelijke samenhang naar voren: naarmate studenten aangeven dagelijks moeite te willen doen voor hun studie, is hun studierendement hoger.

Waar in internationale studies een kleine negatieve samenhang tussen faalangst en studiesucces werd vastgesteld, werd bij Vlaamse studenten geen samenhang tussen beide variabelen gevonden. Bij UCLL-studenten is er eveneens geen significante samenhang.

6.3.2.4 Leeraanpak

Een oppervlakkige studie-aanpak heeft een kleine negatieve samenhang met GPA, waar een diepte- en strategische benadering een kleine positieve samenhang vertonen.

6.3.2.5 Psychosociale contextuele factoren

Studiecommitment blijkt een kleine positieve samenhang met GPA te vertonen. Ook bij Vlaamse studenten hangt studiecommitment samen met studiesucces. Ook bij UCLL-eerstejaarsstudenten blijkt dat naarmate studenten meer belang hechten aan hun opleiding, ze een hoger studierendement halen.

Bovendien blijkt dat naarmate studenten de aanpassing bij de overgang van secundair naar hoger onderwijs als kleiner ervaren, ze meer studiesucces behalen.

Bachelor studenten met bso-achtergrond aan het woord

‘Het is helemaal anders dan in het middelbaar. Je komt dan ook terecht op een grote campus. Je krijgt dan een platform waar alle vakken staan, soms moet je cursussen afdrukken, mappen die erop staan, ... In het begin vond ik het moeilijk om mijn weg te vinden in Toledo [online leeromgeving], in alle onderdelen.’
(Cléo)

De impact van sociale, academische en institutionele integratie op het gemiddelde studieresultaat is in de metareview van Richardson en haar collega's (2012) eerder klein; in tegenstelling tot de voorspelde impact op drop-out in het model van Tinto. Ook bij Vlaamse studenten in het algemeen of bij UCLL-studenten is de impact van sociale integratie op studierendement beperkt. UCLL-studenten die zich, in het algemeen, goed voelen (welbevinden), behalen een hoger studierendement dan studenten die zich zelden goed voelen. In onze bevragingen gaven sommige studenten aan dat ze zich vaak onzeker voelden omdat ze uit het bso kwamen, terwijl anderen zich wel gesteund voelden om hoger onderwijs te proberen.

Bachelor studenten met bso-achtergrond aan het woord

‘En ik heb ook altijd heel veel moeite gehad om te zeggen dat ik van bso kwam [...] dat kwam altijd zo erg over [...] ik werd daar toch altijd een beetje negatief mee in beeld gezet.’
(Sophie)

Bachelor studenten met bso-achtergrond aan het woord

‘Je werd [in mijn secundaire school] ook wel gemotiveerd van “het is niet omdat je in BSO zit, dat je dat niet kan”. Dat vind ik wel tof [...]’
(Heleen)

6.3.3 CONCLUSIE STUDENTGEBONDEN FACTOREN

Op basis van deze onderzoeksresultaten, lijkt het als naamloos leerjaar interessant om in te zetten op enerzijds de ontwikkeling van voorkennis en anderzijds selfefficacy, ambitie, verwerkingsstrategieën (kritisch verwerken, relateren en structureren) en inspanningsregulatie. Voor de voorkennis zijn er duidelijke aanwijzingen over het belang van wiskunde en van Nederlands. De overgang naar het hoger onderwijs loopt vlotter naarmate studenten de overgang tussen secundair en hoger onderwijs kleiner vinden.

6.4 Inspiratie over samenwerking met UCLL

Voor scholen die het willen, biedt UCLL voor het jaar 2022-2023 het volgende

- UCLL organiseert verschillende momenten en mogelijkheden om leerlingen te helpen met hun studieoriëntering. Kijk hiervoor op <https://www.ucll.be/nl/studiekeuze/leraar>.
- Op vraag kunnen UCLL-vakdocenten meewerken aan vakgroepen van het naamloos leerjaar. Indien dit beperkt in omvang is, is daar geen kost aan verbonden. Hiervoor kunnen Karolien Vlayen (karolien.vlayen@ucll.be) of Bram Roosens (bram.roosens@ucll.be) worden gecontacteerd.
- Op vraag kunnen UCLL-vakdocenten, betalend, een aantal lessen verzorgen in het naamloos leerjaar. Ook hiervoor kunnen Karolien Vlayen (karolien.vlayen@ucll.be) of Bram Roosens (bram.roosens@ucll.be) worden gecontacteerd.
- Op vraag wordt een betalend aanbod van een oriënteringstraject doorheen het jaar aangeboden. Hiervoor kan contact worden opgenomen met Ine Geerts (ine.geerts@ucll.be).
- Bij de uitbouw van het curriculum kan beroep worden gedaan op de schrijvers van deze gids, via een navormingstraject op maat (<https://research-expertise.ucll.be/nl/navormingen/het-naamloos-leerjaar-als-schakel-om-vanuit-een-finaliteit-bso-succesvol-op-te-bouwen>).

7 De ondersteuning voor leerlingen uit het bso in het hoger onderwijs

Zoals hierboven besproken, is het starten aan het hoger onderwijs niet voor iedereen even evident. De overstap van het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs kan dan ook een grote stap zijn.

Niet alleen de vooropleiding van de student is belangrijk, maar ook de hogeronderwijsinstelling speelt een belangrijke rol. Om toekomstige studenten goed voor te bereiden op wat hen te wachten staat of om hen te ondersteunen tijdens de studie, kan de instelling inzetten op verschillende aspecten, gaande van studiekeuzebegeleiding voor de start van een opleiding tot de begeleiding tijdens het studeren zelf.

Sneyers en De Witte (2016) beschrijven acht interventies die de doorstroom naar het hoger onderwijs kunnen verbeteren of de uitval kunnen verminderen. Deze interventies zijn in verschillende internationale studies als succesvol beschreven. Deze interventies kunnen plaatsvinden tijdens verschillende fasen van het studiekeuzeproces van de leerling of tijdens de hogeschoolstudie zelf.

Vanuit UCLL worden er heel wat acties opgezet om studenten maximaal voor te bereiden op hun studiekeuze of om de studenten, die dreigen af te haken tijdens de studie, de ondersteuning te bieden die ze nodig hebben. Een aantal voorbeelden worden ter illustratie toegevoegd aan de interventies.

7.1 Studiekeuzecentrum

Hogescholen kunnen inzetten op het maken van de juiste studiekeuze. In studiekeuzecentra wordt er ingezet op een gerichte (her-)oriëntering naar het hoger onderwijs toe. Deze centra richten zich in eerste instantie op studenten die nog in een keuzeproces zitten. Daarnaast kan er ingezet worden op het heroriënteren van studenten die reeds gestart zijn met een opleiding.

Aanpak aan UCLL

UCLL zet op meerdere vlakken in op het maken van een goede studiekeuze. Naast infodagen en openlesdagen kunnen toekomstige studenten op de [website](#)¹⁴ tips en tests vinden om het keuzeproces te ondersteunen. Zo kunnen studenten bijvoorbeeld hun woordenschatkennis testen en oefenen. Wie er niet uitgeraakt wat hij of zij wil studeren, kan een afspraak maken met de studentenadviesdienst van de hogeschool.

Aanpak aan UCLL

Studenten van het derde jaar lerarenopleiding Lichamelijke opvoeding-bewegingsrecreatie volgen het pedagogisch vak 'mentorschap'. Zij worden opgeleid om leerlingen uit het zesde jaar secundair onderwijs te ondersteunen bij hun studiekeuze. Deze studenten worden als ervaringsdeskundigen ingezet en begeleiden de leerlingen in nauwe samenwerking met de secundaire scholen, in het project mentorschap studiekeuzebegeleiding.

¹⁴ <https://www.ucll.be/nl/infomomenten>

7.2 Proefstuderen

Bij het proefstuderen kunnen leerlingen van het secundair onderwijs, op basis van eigen interesses, een aantal lessen meevolgen met de studenten van het hoger onderwijs. Ze maken op deze manier niet alleen kennis met het lesgeven, maar met het campusleven.

Aanpak aan UCLL

Tijdens de openlesdagen zetten de verschillende programma's van UCLL hun deuren open voor leerlingen uit het secundair onderwijs. De leerlingen kunnen dan enkele lessen aan de hogeschool bijwonen. Ze worden er ondergedompeld in de sfeer van het hoger onderwijs en ze mogen er zelf dingen uitproberen, net zoals de echte studenten.

Aanpak aan UCLL

Via een gericht bezoek van de volledige klas aan de hogescholen maken de leerlingen kennis met de hogeschool: de gebouwen, lectoren maar ook studenten.

7.3 Dual credit programma

Bij een dual credit programma kunnen leerlingen al deelnemen aan het hoger onderwijs vooraleer ze afgestudeerd zijn in het secundair onderwijs. Leerlingen proeven van het hoger onderwijs en zullen met realistischere verwachtingen aan de start komen. De locatie van de cursus kan de secundaire school zijn of de lessen kunnen doorgaan op de campus van de hogeschool. De lessen worden gegeven door de lector van de hogeschool of door de leerkracht van het secundair onderwijs. Als de leerlingen dit programma met succes afrondt, behaalt hij de credits die daar tegenover staan.

Aanpak aan UCLL

Aan UCLL bestaat de mogelijkheid om in te schrijven met een creditcontract. Dit is een inschrijving voor één of meer afzonderlijke opleidingsonderdelen, met het oog op het behalen van een creditbewijs. Ook leerlingen uit het secundair onderwijs kunnen zich, onder bepaalde voorwaarden, inschrijven.

7.4 Doorstroomprogramma met workshops

Op cruciale momenten in het academiejaar kunnen verschillende workshops georganiseerd worden. Bijvoorbeeld: voor de start, tijdens de eerste lesweek, als voorbereiding om de examens of na het 1ste semester. Deze workshops kunnen informerend zijn of kunnen inzetten op het uitwisselen van ervaringen met studenten uit hogere jaren. Studenten kunnen kiezen welke workshops ze al dan niet zullen volgen.

Aanpak aan UCLL

Studenten van UCLL kunnen voor de start van het academiejaar zomer- of instapcursussen volgen om zich klaar te stomen voor een bepaalde opleiding, bv. een zomercursus Frans in samenwerking met het Centrum voor Levende Talen in Leuven of een instapcursus chemie, biologie en celbiologie.

Aanpak aan UCLL

UCLL biedt een programma 'Kickstart' aan, zodat toekomstige studenten zich alvast gaan thuis voelen op de hogeschool. Tijdens deze driedaagse krijgen studenten inzicht in hun eigen motivatie, studiekeuze, talenten, competenties en valkuilen. Er wordt kennisgemaakt met medestudenten, docenten en studentenbegeleiders. Zij gaan samen aan de slag in verschillende workshops.

Aanpak aan UCLL

Tijdens het academiejaar kunnen studenten verschillende trainingen en workshops volgen, bijvoorbeeld rond faalangst, zelfzorg, studeren met dyslexie,... Bij de opstart vullen studenten een reeks vragenlijsten en testen in die ze met hun begeleider bespreken (zie 5.6). Naargelang de resultaten en het daaropvolgend gesprek kan de begeleider specifiek doorverwijzen naar bepaalde trainingen. Zo geven nogal wat studenten aan bezorgd te zijn over hun studievaardigheden.

Aanpak aan UCLL

In de opleiding SRW wordt extra ingezet om het ontwikkelen van taalvaardigheid. Dat zit in vervat in de opleidingsonderdelen zelf (bijv het opleidingsonderdeel schriftelijke vaardigheden) maar studenten hebben ook de mogelijkheid om extra taalondersteuning te vragen aan een taalcoach verbonden aan de opleiding. Studenten die bij de aanvangstest (zie 6.3) laag scoren, worden (vrijblijvend) doorgestuurd naar de taalsessies.

Bachelor studenten met een bso-achtergrond aan het woord

'Voor de examens had ik ook een workshop gevolgd, voor de planning en zo te maken en dat heeft mij echt wel geholpen.'
(Sarah)

Bachelor studenten met een bso-achtergrond aan het woord

'Er waren coachings rond examenstress en ook examenvragen, die heb ik wel zeker ook gevolgd. En ook een taalbureau rond notities maken.'
(Bram)

7.5 First year experience programme

Dit programma wordt ontwikkeld om eerstejaarsstudenten te verwelkomen en te ondersteunen bij hun eerste stappen in het hoger onderwijs. Inzetten op interacties (tussen studenten onderling en tussen studenten en docenten) en op engagement op de campus zou het studiesucces vergroten.

Aanpak aan UCLL

UCLL wil een 'living campus' zijn. Een living campus is meer dan een plaats om te leren en te werken. Het is een eigentijdse, bruisende en stimulerende omgeving die voor iedereen toegankelijk is, waar iedereen zichzelf kan zijn, en waar verbondenheid en participatie centraal staan.

“Als hogeschool hechten we naast kwalitatief onderwijs ook veel belang aan het welzijn van de studenten en personeel. Voor studenten vertaalt zich dit in de praktijk in een uitgebreid aanbod van steun, zorg en begeleiding, zowel voor onderwijs gerelateerde vragen en uitdagingen als voor psychosociale moeilijkheden (zie ook 'begeleidingscontinuüm'). We willen echter nog een stap verdergaan door ervoor te zorgen dat de omgeving waarin studenten en personeel vertoeven niet enkel rekening houdt met de onderwijsactiviteiten, maar ook gericht is op het stimuleren en bevorderen van hun welbevinden.”

Aanpak aan UCLL

Sommige studentenraden van opleidingen organiseren voor de start van het academiejaar een kennismakingsmeerdaagse voor de eerstejaarsstudenten (bijvoorbeeld in de bachelor sociaal werk en de bachelor SRW kinderen en jongeren). Daar leren eerstejaarstudenten elkaar kennen maar ook oudere studenten en lectoren.

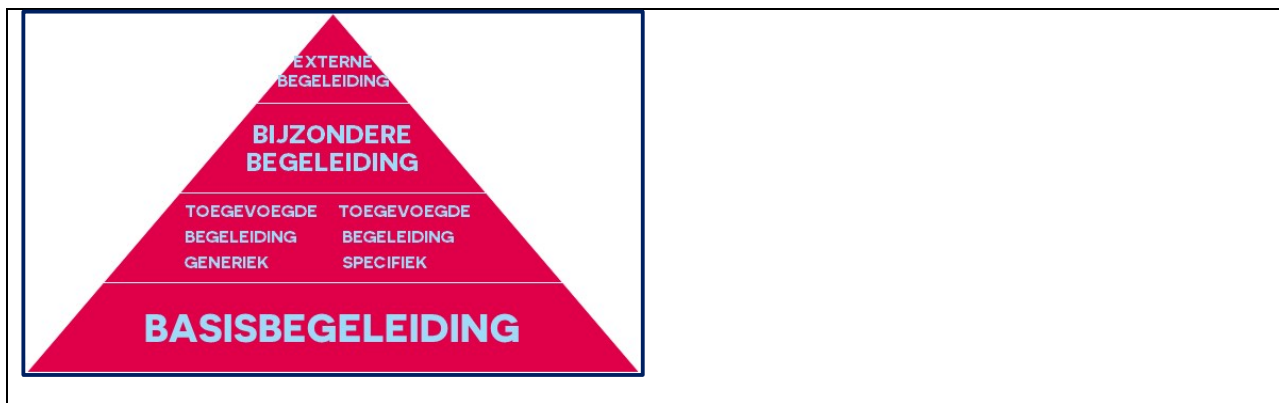
7.6 Studieloopbaancoach

Studieloopbaancoaches zitten samen met studenten om hun studiekeuze te bespreken. Ze begeleiden studenten doorheen het jaar en kunnen advies geven bij een verkeerde studiekeuze. De studieloopbaanbegeleiding heeft een groot effect op de keuze van studenten om in het hoger onderwijs te blijven. Risicostudenten kunnen vroegtijdig opgepikt worden en begeleid worden in functie van een beter studierendement.

Aanpak aan UCLL

UCLL zet breed in het begeleiden van alle studenten. Het begeleidingscontinuüm beschrijft op welke manier de zorg voor studenten vormgegeven wordt. In het begeleidingscontinuüm zijn er vier fasen: de basisbegeleiding, de toegevoegde begeleiding (generiek en specifiek), de bijzondere begeleiding en ten slotte de externe begeleiding. De fasen kan men niet strikt scheiden; zij vormen een continuüm.

De basis van het continuüm wordt gevormd door optimale leer-, werk- en samenleefcondities voor alle studenten. Vanuit deze basis evolueert het begeleidingsaanbod naar steeds meer gespecialiseerd maatwerk. Uiteindelijk komt men zo bij vormen van hulp, begeleiding en ondersteuning die buiten het bereik van de hogeschool vallen. Externe instanties krijgen dan de verantwoordelijkheid over de begeleiding en zorg. Als onderdeel van de basisbegeleiding vullen studenten FIND in, dat is een set vragenlijsten en een taaltest. De resultaten worden met de studenten besproken en geven soms aanleiding tot doorverwijzen naar extra begeleiding.

Bachelor studenten met een bso-achtergrond aan het woord

'Dat is iets wat ik aan beroepsstudenten, die het willen proberen, zou willen meegeven. Dat ze vanaf het begin gebruik maken van de faciliteiten, dat ze ze [de faciliteiten en het ondersteuningsaanbod] opzoeken en zo.'
(Stef)

7.7 Mentoring en coaching

Studenten kunnen één-op-één begeleid worden door een medestudent of een mentor. Het uitwisselen van praktische ervaringen en het verkrijgen van feedback kan het succesvol afronden van een eerste jaar hoger onderwijs ondersteunen.

Aanpak aan UCLL

Op UCLL staan verschillende soorten coaches klaar voor het begeleiden van de studenten in de verschillende programma's. Elke student kan beroep doen op een trajectcoach, studietoetscoach, taalcoach of studentencoach. In dit filmpje ontdek je wie wat doet: <https://www.ucll.be/studeren/student-aan-ucll/begeleiding>

Aanpak aan UCLL

In de opleiding kleuteronderwijs worden studenten in kleine groepjes begeleid door een studentencoach. Deze coach volgt het leerproces en de stages van de studenten op. Als de student een probleem ervaart, is de studentencoach het eerste aanspreekpunt. Als een student specifieke vragen heeft over studeren en studieplanning, dan kan de studietoetscoach ondersteuning bieden. Deze studietoetscoach werkt ook rond thema's zoals stress, faalangst, laag zelfbeeld, ...

Aanpak aan UCLL

Ook studenten kunnen elkaar coachen. Bijvoorbeeld: in de opleiding orthopedagogie ondersteunen studenten uit het tweede of derde opleidingsjaar eerstejaarsstudenten die de overstap naar het hoger onderwijs maken. Studenten focussen zich binnen de peer-tutoring op het leren en studeren, maar ook op het studentenleven. In de educatieve bachelor kleuteronderwijs functioneren de studenten uit fase 2 en 3 als buddy voor de eerstejaarsstudenten voor onder meer de voorbereiding op de praktijkstage.

Studentencoach aan het woord.

'Elke student doet een taaltoets, een test om te kijken hoe ver ze staan met taal. De studietrajectcoach krijgt de resultaten ter inzage, daar wordt dan een coachingsgesprek rond gehouden, een individueel gesprek.'
(studentencoach)

7.8 Intake en startgesprekken

Om foutieve keuzes te vermijden kunnen studenten in gesprek gaan met onderwijsinstellingen. In sommige landen wordt het intake- of startgesprek gebruikt om studenten te selecteren voor een opleiding. Er worden wisselende resultaten bekomen betreffende de efficiëntie hiervan.

Aanpak aan UCLL

Bij start van een opleiding aan UCLL zal de trajectcoach van die opleiding zal in gesprek gaan met de startende student. Samen wordt er besproken wat een haalbaar studietraject kan zijn. De student kan ervoor kiezen om een modeltraject te volgen of om een eigen studietraject op maat samen te stellen.

8 Eindreflectie

De uitdagingen voor leerlingen in het naamloos leerjaar zijn groot. Ze komen immers uit een richting die gericht is op de arbeidsmarkt. Hun voorkennis is minder georiënteerd op de verwachte voorkennis in het hoger onderwijs in vergelijking met leerlingen uit andere finaliteiten. Ook zijn de verwachtingen naar abstract redeneren, studievaardigheden, zelfstandig studeren en inspanningsregulatie anders.

Dat maakt dat ook de uitdagingen voor de aanbieders van het naamloos leerjaar groot zijn. Een diverse leerlingengroep voorbereiden op diverse studierichtingen is geen evidentie. Ter ondersteuning van leerkrachten is er weinig ontwikkeld materiaal specifiek voor deze doelgroep ter beschikking, terwijl er veel differentiatie in de didactische aanpak wordt verwacht.

Scholen wikken en wegen over het verwachte eindniveau per vak in relatie tot het diploma en toekomstige studierichting. Dat brengt dilemma's naar boven over het gedifferentieerd richten van het leren en evalueren van leerlingen.

Naast deze vakspecifieke ontwikkeling is het belangrijk om ook studievaardigheden, zelfstandigheid en inspanningsregulatie bij de leerlingen te ontwikkelen. Ook het ontwikkelen van realistische verwachtingen over het hoger onderwijs is belangrijk. Het voorbereidend jaar is immers bedoeld om de slaagkansen in een professionele bachelor te verhogen maar is geen garantie op slagen.

Een diverse leerlingengroep goed voorbereiden en oriënteren zijn daarom de uitdagingen voor het voorbereidend jaar.

9 Referenties

- Demulder, L., Donche, V., & Lacante, M. (2019). Keuze-instrument Columbus geeft leerlingen zicht op hun zelfbeeld, motivatie en studiestrategieën: Waarom zijn deze niet-cognitieve vaardigheden belangrijk? *Caleidoscoop*, 31 (3), 28-37.
- Glorieux, I., Laurijssen, I. & Sobczyk, O. (2015). *Studiesucces in het eerste jaar hoger onderwijs in Vlaanderen. Een analyse van de impact van kenmerken van studenten en van opleidingen*. Research paper SSL/2014.15/4.1.2, Steunpunt SSL, Leuven.
- Hoogen, N. (2021). *Overzicht resultaten FIND 2020-2021*. Intern rapport. UCLL
- Lacante M., De Metsenaere M., Lens W., Van Esbroeck R., De Jaeger K., De Coninck T., Gressens K., Wenselaer C. & Santy L. (2001). *Drop-out in het hoger onderwijs: Onderzoek naar achtergronden en motieven van drop-out in het eerste jaar hoger onderwijs*. Katholieke Universiteit Leuven – Vrije Universiteit Brussel.
- <https://columbus.onderwijskiezer.be/>
- Mulder, J., & Cuppen, J., (2016). *Mbo-studenten die uitvallen op het hbo: wie zijn ze en waar vallen zij uit? Analyse van studentenstromen over periode 2005-2015*. Expertisecentrum Beroepsonderwijs. <https://ecbo.nl/wp-content/uploads/sites/3/2016-09-Mbostudenten-die-uitvallen-op-het-hbo-Analyse-2005-2015.pdf>
- Nauwelaerts, E, & Doumen, S. (2015). De belangrijkste studentfactoren voor studiesucces in het hoger onderwijs: een grootschalig literatuuronderzoek. *Tijdschrift Voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, 2015-2016(5), 373-385.
- Placklé, I., & Van Cauteren, C. (2020). *Vakdidactiek PAV. Leren in samenhang*. Acco.
- Pinxten, M., De Fraine, B., Van Den Noortgate, W., Van Damme, J., Boonen, T., & Vanlaar, G. (2015). 'I choose so I am': a logistic analysis of major selection in university and successful completion of the first year. *Studies in Higher Education*, 40(10), 1919–1946. doi: 10.1080/03075079.2014.914904
- Richardson, M., Abraham, C., & Bond, R. (2012). Psychological Correlates of University Students' Academic Performance. *Psychological Bulletin*, 138(2), 353–387. <https://doi.org/10.1037/a0026838>
- Sneyers, E., & De Witte, K. (2016). *Doorstroom MBO-HBO en uitval in het HBO. Evidence-based aanbevelingen*. Expertisecentrum Beroepsonderwijs. <https://ecbo.nl/wp-content/uploads/sites/3/2016-01-Doorstroom-mbo-hbo-Evidence-based-aanbevelingen-2.pdf>
- Tinto, V. (1993). *Leaving College: Rethinking the Causes and Cures of Student Attrition* (2nd ed.). University of Chicago Press.
- Van Daal, T., Coertjens, L., Delvaux, E., Donche, V. & Van Petegem, P. (2013). *Klaar voor hoger onderwijs of arbeidsmarkt?: Longitudinaal onderzoek bij laatstejaarsleerlingen secundaire onderwijs*. Garant.

**WE MAKE
IDEAS AND
PEOPLE FLY**